

dicit, et bene. Est enim jugum naturæ, de quo legitur: *Grave jugum super filios Adam (Eccli. xl)*. Et est jugum disciplinæ: unde: *Jugum meum suave est (Matth. xi)*. Et præmisit dicens: *Discite a me*. Et est jugum culpæ; unde: *Computrescet jugum a facie olei (Eccli. xi)*, id est deficiet peccatum a facie presentie Spiritus sancti. Et est jugum pœnæ. Unde Isaias: *Jugum enim oneris ejus, (Isa. x)*, etc. Jugum oneris, id est captivitatem æternæ pœnæ, devicisti. Quia ergo jugum naturæ devitare non possumus, nec disciplinæ debemus, si cavere volumus jugum pœnæ, caveamus, ne sit nobis impositum jugum culpæ. Sequitur:

Et superponite arcam Dei. Nota, quod dicitur arca Dei quadrupliciter. Est enim arca conservationis, arca conversationis, arca significationis, arca sanctificationis. De prima legitur: *Fecit Joiada magnus sacerdos gazophylacium in templo, et posuit in eo arcam, faciens in ea foramen desuper, ut in ea reservaretur pecunia ad sarta tecta templi resarcienda (IV Reg. xii)*. De secunda ad Noe: *Fac tibi arcam (Gen. vi)*, etc. De tertia dictum est ad Moysen: *Fac tibi arcam de lignis setim (Exod. xxx)*. In his omnibus mens sancta figuratur, in qua reservamus thesaurum, quem habemus in Christo, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi, sapientiæ per divinitatem, scientiæ per humanitatem. Ipsa ergo fieri debet de lignis levigatis per peccati immunitatem, politis per virtutum splendorem, bituminatis per gratiæ plenitudinem,

compaginatis per concordie unionem. In arca tali recondi debent aurea urna, per fidem humanitatis, manna, per fidem divinitatis. In ipsa recondi debent tabulæ utriusque Testamenti, et Deuteronomium evangelicæ veritatis. Hæc est arca sanctificationis, requies Dei, habitaculum Spiritus sancti. Est tamen alia specialis et singularis arca, quæ multo dignius, et aliis sublimius, est plaustro novo superponenda. Hæc est enim illa, in cuius laudem canimus:

*Beata mater munere,
Cujus supernus artifex,
Mundum pugillo continens,
Ventricis sub arca clausus est.*

(*Offic. Eccles.*)

Hæc est illa conservationis arca, in qua singulariter reconditus fuit cœlestis thesaurus, videlicet sapientia Dei Patris; quæ de lignis, non tam levigatis, quam levibus, fuit, quia in utero matris sanctificata, ab omni peccato nata fuit immunis: quæ singularis gratiæ plenitudine, quasi de lignis politis resplenduit. Hæc est, quæ a diluvio aquarum illarum liberavit, de quibus dicitur: *Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam (Psal. lxxvii)*. Hæc est, in qua singularis urna humanitatis Christi recondita fuit; divinitatis manna, verba disciplinæ, abbreviati verbi Deuteronomium tabulæ Testamenti. Quippe quæ conferebat omnia verba, quæ de Christo dicebantur, in corde suo. Superponite ergo eam amando, venerando, laudando, orando, ut intercedat pro nobis ad Dominum.

CIRCA FINEM SÆCULI XII.

GAUFRIDI

APUD SANCTAM BARBARAM IN NEUSTRIA

CANONICORUM REGULARIUM SUBPRIORIS

EPISTOLÆ

ET VARIORUM AD IPSUM.

(DOM MARTEN., *Thesaurus Anecdotei*, tom. I, col. 494, ex ms. Lyrensis monasterii.)

EPISTOLA PRIMA.

JOANNIS ABBATIS BAUGEZEI AD GAUFRIDUM ABBATEM.

Deflet onus pastorale sibi impositum.

Domino reverendo et totius exhibitione venerationis excolendo G. quondam priori nunc autem coabbati de Baugezeio (1) frater J. servorum Christi

(1) Baugezeium, vulgo *Baugercy*, monasterium lupensi tribus distans leucis.

C qui in eodem degunt cœnobio servus immeritus quidquid tanto potest exorari tantillus.

Maximum his qui in dolore positi sunt solet esse remedium, si cum aliquo de cuius dilectione presumunt, mutuum possint habere colloquium. Quia vero tanta terrarum spatia nos arcent et impediunt

ordinis Cisterciensis in diœcesi Turonensi a Villa-

a locutione mutua, grandis mihi visa est esse consolatio, si saltem per litteras anxietatem cordis mei vobis patefecero. Ego enim qui vix me ipsum regere, vix hædos meos pascere, vix carnis motus, vix mentis irrationabiles impetus poteram refræ-
nare, nunc aliorum innocentiam judicare, alienis moribus d' servire, meliorum vitam disponere, doctiores me compellor instruere. Et hoc contra sententiam Apostoli dicentis : *Si quis domui suæ præ-
esse nesci, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?* (I Tim. III.) Mihi ergo potest illa sententia coaptari. *Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi* (Cant. I). Qui ergo quondam nutriebar in croceis, nunc amplexor stercora, et quæ prius tangere nolebat anima mea, nunc cibi mei sunt præ-
angustia. Qui enim prius spiritualibus studiis in-
tentus fueram, nunc temporalibus commolis in-
hiare et terrenis curis cogor insistere. Ille sunt, Pater charissime, quæ mentem meam stimulant, quæ
assiduis doloribus cruciant, quæ me quiescere non
sinunt, quæ non dormientia me comedunt. Expan-
dite ergo mihi viscera vestræ charitatis et socius
estote tribulationis, ut particeps sitis consolationis.
Valetate et pro me qui vester sum, Deum exorate.
Esse vero nostrum quod in facie est vobis patefacere
poterit præsentium bajulus, ne vos detineam pro-
lixis sermonibus. Salutant vos vestri, ad quos vide-
ndos quam citius poteritis fatigari non dedignemini.

Consolator abi, quia luctu vincor et ira,
Iram qui didici vincere sæpe Iyra.

Timothæo :

Verbera patris habes, ubera matris habe.

Tito :

Ubera matris habes, verbera patris habe.

EPISTOLA II.

GAUFRIDI AD JOANNEM.

Superiori epistolæ respondet.

Venerabili Patri et domino J. abbati suo suus om-
pino GAUFRIDUS, Spiritum consilii et consolationis.

Suscipimus et legimus litteras vestras, quæ pro
verbis lacrymas fluebant. Vidimus namque in eis
nubem more suo in altum volantem, sed quandam
caliginem tristitiæ ferentem. Unde et duo quædam
diversa pariter et adversa in mente nostra subito
pepererunt, compassionem videlicet et gaudium ;
compassionem de afflictione vestra, gaudium de
promotione vestra. Sed facile dolorem compassionis
magnitudo lætitiæ temperando delenivit. Gaudeo
igitur et congratulor vineæ nostræ, cui vos auctore
Deo et præesse contigit et prodesse. Nam ibidem
paternitate vestra in eminenti specula, constituta
dabitur ei a Domino sub vestro regimine et ramos
suos expandere, et florere et fructus facere. Ab ipso
namque adolescentiæ vestræ tempore consuevistis
stare super vias vestras et interrogare de semitis
antiquis. A primævo, inquam, juventutis flore me-
ruistis habitare in hortis, nutriri in croceis, con-
versare in vineis, ubi et audistis et vidistis et ex-

A perientiæ magisterio didicistis quomodo vos oporteat
operari. Nostis ergo sarmenta inutilia præcidere,
ut ea quæ prævalent uberius fructus ferant. Nostis
maceriam circumdare, in vineis torcular scdere, et
in medio turrim ædificare, nec deerit larga patris-
familias manus, quæ sumptus tribuat ad perficien-
dum. Merito ergo posuerunt vos custodem in vineis
qui optime nostis quid expediat vineis. Conforta-
mini ergo in Domino et in potentia virtutis ejus.
Sed ecce de labore conquerimini tanquam jam ex-
tædiatus ; tanquam jam fatigatus in tribulatione
malorum et dolore sub onere regiminis anhelando
ingemiscitis, difficultatis causas allegatis, de quibus
dicitis : Hæc sunt, charissime, quæ mentem meam
stimulant, quæ assiduis doloribus me cruciant, quæ
me quiescere non sinunt, et quæ non dormientia
me comedunt. Sed patienter ferre vos convenit
curas quas de vobis exigunt membra Christi, qui-
bus vos et timor ejus et charitas servire compellet.
Rogamus ergo vos in his aliquanto consolatius agere,
vigilantius attendere ; quoniam, ut Apostolus ait, *in
his positi sumus* (I Thess. III). Magnam ipse æstimat
gratiæ donativum Christi passionibus communicare,
unde et Philippenses instruens : *Vobis, inquit, dona-
tura est pro Christo non solum ut in eum credatis, sed
etiam ut pro illo patiamini* (Phil. I). Hæc sunt et
his similia quæ vos volumus de thesauro Scriptura-
rum ante mentis oculos reducere, quoties tribula-
tionis mœror advenerit. Non vobis excidat aposto-
lica consolatio, quoniam non sunt condignæ passiones
C hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur
in vobis (Rom. VIII). In qua præsumptiva jucunditate
Propheta fideliter exultans ait : *Lætati sumus pro
diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus
mala* (Psal. LXXXIX). Ille itaque terrorem apostoli-
cum ingerit, sed ignaros præmunuit, sed desiderium
tollit, sed materiam victoriæ proponit, cum dicit :
*Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem
patientur* (II Tim. III). Animæ quior igitur estote,
faciatique de necessitate virtutem, de tribulatio-
nibus coronam, quas æquanimitè tolerando levi-
gare poteritis, fugiendo effugere non poteritis. Ergo
viriliter agite, et confortetur cor vestrum, et susti-
nete Dominum. Quod si solatium quæritis in expedi-
diendis forinsecis quibus occupamini et gravamini
D exercitiis, habet usus et auctoritas, ut nostis in
personas subordinatas priorem et subpriorem et
alios officiales curam et onera regiminis dispertiri,
ut et exteriora communis vitæ subsidiis ex ordine
serviant, et interiora spirituales fructus juxta regu-
lam observent. Ita plane frequentius poteritis se-
cretum speculatiæ reperire libertatis, in qua sur-
pernæ vobis claritas ardeat visionis ; ad illa
revolare quietis culmina, quibus secreta cœlestia
cordis manu tangatis, quibus superna gaudia incor-
poraliter videatis. Ego vero ex quo litteras vestras
accepi, ex quo huic vos honori, imo oneri deputa-
tum cognovi, cum accedo ad sacra missarum so-
lemnia celebranda, memoriam vestri facio semper

in orationibus meis, obsecrans ut clareatis studiis
 Dao placitæ actionis. Parvitati meæ paternitas vestra
 vicem dignabitur rependere, si et vos simili modo
 oretis pro me, et diligatis me diligentem vos sicut
 me. Valete

His famulatur honor qui non famulantur honori,
 Jure tenet virgam, cui non est virga timori
 Diligit ille Rachel; nec Llam ferre recusat
 Uxoremque novus ducit utramque Jacob

EPISTOLA III.

GAUFRIDI AD MONACHOS BAUGEZIENSES.

*Congratulatur eis quod ad monasterium recenter
 fundatum tandem adveniunt, laudatque eorum
 solitudinem.*

Dilectis in Christo fratribus Baugeziensis cœnobii
 G. vestræ sanctitatis servus cor unum et animam
 unam in Domino.

Impletum est gaudio os nostrum et lingua nostra
 exultatione, audito adventu vestri sancti conventus
 in locum quem præparavit Deus vobis ad servien-
 dum sibi. Benedictus ipse qui vos in regione satis
 pacata habitare fecit. Decet enim filios pacis, pacis
 regionem inhabitare. Ecce a tumultu sæculi segre-
 gati elongastis fugientes, et manetis in solitudine;
 fugistis enim, sicut in Isaia legitur, a facie gladii
 imminentis, a facie arcus extenti, a facie gravis
 prælii. Laudabilis fuga hæc, sic fugit Elias a facie
 Jezabel. De fuga ita dicitur: *Fugite de medio Ba-
 bylonis, popule meus (Jer. Li)*. Manetis itaque cum
 eis qui secundum Job ædificant sibi solitudines.
 Desertum enim est cor vestrum, quia longe est a
 strepitu et tumultu vitiorum, et non conculcatur
 frequentia cogitationum, sed virens permanet et
 floridum, et producet germina virtutum, atque in
 eo canit turtur Spiritus sanctus. Ibi a vobis diligen-
 tibus legem Dei pax possidetur, multa in
 tranquillitate scilicet mentis et gaudio contempla-
 tionis; illam Deus in plebem suam, istam autem
 super sanctos suos loquitur. Illa enim in homine,
 ista supra hominem est. Electa igitur et dilecta
 est a vobis solitudo, ut soli Deo vacans anima pur-
 gatis affectibus ad cœlestia evolet, et dulcedinis
 supernæ suavitatem prægustet. Ibi serveat iter
 sanctarum formicarum, fragret opera sanctarum
 apum, feratur fructus in patientia, cum virtute
 perseverantiæ. Hi illud manna cœlestis mentes
 vestras reficiat, quod in cruce factum est præ-
 tium, in peregrinatione viaticum, in patria futurum
 est præmium. Ibi Deus verba legis in tabulis cordis
 vestri misericordiæ suæ digito conscribat. Ibi ta-
 bernaculum fœderis, arca Testamenti construatur,
 ut quidquid illa velamina tabernaculi materialis in
 splendore auri, in nitore gemmarum et multimodi
 operis varietate signabant, in vestris moribus acti-
 busque clarescat. Ibi juguletur luxuria, omnisque
 feriatur libido. Offeratur pro turturibus sacrifi-
 cium castitatis, pro pullis colubarum innocentiae
 puritas. Ibi odoramenta orationum in libatorio va-
 sis aurei, angelico comitante juvamine, ad Patris

thronum conferatis. Ibi et pro nobis oratis digni
 exaudiri. Cum magno namque sacrificio acceditis
 ad Deum sinceræ dilectionis, et laudes ejus in ope-
 ribus sanctis offertis. Obsecro autem, fratres, ut
 sufferatis verbum solatii, ut enim veris B. Augu-
 stini utar, de nulla re sermo fructuosior vel impen-
 ditur, vel reponitur, vel accipitur, vel recipitur,
 quam unde lioni beatique sumus. Ipse autem Deus
 sit vobis honor, sit gaudium, sit voluptas, sit in
 mœrore solatium, in ambiguitate consilium, in in-
 iuria defensio, in tribulatione patientia, in infirmi-
 tate medicina. In ipso habeatis omnia quem diligere
 appetitis supra omnia. Et quia in illo loco ad ser-
 viendum ei devotionis animis convenistis, spiritua-
 lium gaudiorum et æternorum præmiorum vobi-
 cum munera reportetis. Valete.

Felices in sorte sua quos terminus arcet

Et quibus est contra maxima grata quies

* Pudore: Mens tua sit turtur, pro simplicitate
 [columba.

Sic accepta Deo, sic fles hostia sancta.

EPISTOLA IV.

AD JOANNEM ABBATEM.

*Hortatur ut vitia in monasterio viriliter reseret, et
 deicta puniat.*

Venerabili abbati JOANNI, SUUS omnino G. nomi-
 nis sui gratiæ consonare.

Legimus sanctum Moysem a viro apostata, a
 sacerdote scilicet idolorum consilium accepisse de
 potestatibus ordinandis; et inde, sicut ait Scri-
 ptura, loquebatur Deus Moysi facie ad faciem, sicut
 solet homo loqui ad amicum (Exod. xxxiii). Sed vir
 sapiens, vir discretus et providus, non sprevit ver-
 bum bonum, consilium bonum viri licet gentilis, sed
 fecit omnia quæ suggererat ei: vir, inquam, infidelis
 fidelis fidele consilium fideliter accepit, sicque
 factum est ut infecundus fecundaret infertilem, et
 injustus plus justificaret justum. Hæc idcirco præ-
 fatos sum, ne sanctitas vestra ea quæ dicenda sunt
 propter personæ proferentis indignitatem, seu minus
 laudabilem conversationem respuenda censuerit.
 Non quis dicat, sed quid dicatur attendite. Super
 speculam Domini statis. Posuerunt enim vos custo-
 dem in vineis, ut contemplerini diligenter et
 multo intuitu ne quid noceat, quid prodesse valeat,
 et ut capiat vulpes parvulas quæ demoliantur
 eas. Scienti loquor. Officii vestri est sarmenta in-
 utilia præcidere, ut ea quæ præ alent, uberius fru-
 ctus ferant. Denique tempus putationis adventu,
 observare debetis ne singularis feras depascatur
 vineam Domini Sabaoth, cui præcatis, ne viude-
 mient eam qui prætergrediuntur viam. Sub te cul-
 tore sterilis ficus reflorcat, et in gratiam cum suo
 redeat Domino, cujus minas et securim formidat.
 Vestrum est circa illam fodere, stercus ponere, et
 ne resivescat sollicitè providere. Non gero perso-
 nam docentis, sed monentis. *Stultum est enim, ut
 Hieronymus ad Eustochium ait, docere quod noverit
 ille quem doceas.* Novit prudentia vestra, quod illi.

propter filiorum iniquitatem damnatur. Noverat enim indigne agere filios suos, et non corripuit illos. Quod ne forte vobis (quod absit!) contingat, mentem vestram salubriter zelus domus Domini comedat, quæ cum Moyse comminetur, et dicat: *Inebriabo sagittas meas sanguine, et gladius meus devorabit carnes (Deut. xxxii)*. De hoc gladio Propheta: *Maledictus, inquit, qui prohibet gladium suum a sanguine*, id est verbum a peccati correctione. Sed, dicit aliquis: Si subditum delinquentem prælatus arguat, plerumque timet ne de correctione peior fiat, et ne illius odium incurrat. Hunc timorem Deus consolatur, ipse enim ait: *Animam tuam liberasti, et bonum tuum ad te revertetur (Ezech. iii)*. Inde quidam sapiens: *Offendere, inquit, hominem, propter Deum, lucrari est gratiam Dei*. Apostolus ad Titum: *Hæc loquere, inquit, et exhortare, et argue cum omni imperio (Tit. ii)*. Taliter a prælatis agendum est erga delinquentes subditos, ne dicatur de eis: *Canes muti, non valentes latrare (Isa. lvi)*. Quam multi faciunt fetere odorem stium, quibus a magistris exteriora negotia injuncta sunt, et eis male agendi occasionem subtrahere nolunt, fluntque participes malorum, quia ponunt eos cæteris in lapidem offensionis et petram scandali. *Providemus, ait Apostolus, bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus (Rom. xii)*; qui autem negligit famam suam, crudelis est. Sed o quam rarus hodie Phinees, qui perfoediat impudicos; rarus Moyses, qui occidat sacrilegos; rarus Samuel, qui inobedientes leuget; rarus Job, qui pro filiorum negligentia sacrilicium offerat; rarus Aaron, qui coram Pharaone divinas comminationes edicat; rarus Noe, qui his quibus submersio imminet arcam bitumine litam provideat. Det Deus ut congregatio fratrum vobis commissorum divini spiret suavitatem odoris, et flant fructus ejus fructus honoris et honestatis. Quotidie fiat aquilo, non tantum floribus, sed et fructui suspectus et foliis. Igitur auster veniat, qui perbet hortum vestrum, ut efficiatur odor ejus sicut odor agri pleni, cui benedixit Deus. Amen. Non vos offendat arida paginae facies, et litterarum color exsanguis. Sensus, non verba perpendite; nam sicut ait ille:

*Fructu, non foliis pomorum quisque cibatur,
Et sensus verbis anteferendus erit.*

Sæpius in vili virtus latet obruta panno.

Sæpius in vili sunt bona multa domo.

Est pietas punire scelus, scelus est sceleratis

Percere, nil pietas hæc pietatis habet.

EPISTOLA V.

AD EUNDEN.

Petit ut saltem per litteras eum visitet.

Venerabili abbati suo J. frater G. oculos semper habere ad Dominum.

Illustri ac probatæ religionis viro abbate (2) S. Andræ referente cognovimus quia cum ex capi-

(2) In Goferno, gallice *en Coufer*, ordinis Cisterciensis, in diœcesi Sagiensi, quod monasterium ubi est Savignoniensi.

tulo Cisterciensi rediretis, ad nos venire proposuistis; quæ plane relatio auditui meo dedit gaudium et lætitiâ; desiderio enim desideravi videre faciem vestram, et ore ad os loqui; sed iter vestrum, ut arbitror, impedivit nebulosi temporis tam molesta turbatio. Effusa est enim contentio super principes, et errare facit multos in invio, et non in via. Obsecro autem ut si quem forte de partibus vestris ad nostras venire cognoveritis, saltem per litteras vestram nobis exhibeatis præsentiam. Verba sunt Hieronymi, viri, ut nostis, probabilis, vitæ merito, et singularis sapientiæ titulo celeberrimi. Turpilius comicus tractans de vicissitudine litterarum: *Sola, inquit, res est quæ homines absentes præsentem faciat*. Nec falsam dedit quam in se noverat sententiam. Quid enim, ut ita dicam, tam præsens, quam per epistolas alloqui, et audire quem diligas: unde et illi rudes Italiæ homines, quos Cassus Ennius appellat, et qui sibi, ut in Rhetoricis Cicero ait, victum ferro requirebant, ante chartæ et membranarum usum in dedolatis ex ligno codicellis, aut in corticibus arborum, nutua epistolarum alloquia musitabant [f. missitabant]; unde et portitores earum tabellarios et scriptores a libris arborum librarios vocavere. Quanto ergo expolito jam artibus mundo, id non debemus omittere, quod sibi præstabant apud quos erat cruda rusticitas, et qui ipsam quodammodo humanitatem nesciebant. Innocentius papa in Epistola decretali ad Aurelium Carthaginensem: *In familiaribus, inquit, scriptis, dilectio vestra consistit, etenim ait, jus firmiter charitatis officia melius seorsum mereantur*. Item Hieronymus in Epistola ad Tranquillinum: *Vere, ait, et simpliciter candidissimo pectori tuo loquor, ipsa schedula, et multi apices litterarum inspirant in nos tuæ mentis affectum*. Unde et ipsius beati Hieronymi verba ad quemdam specialem amicum directa assumo, et ea apud vos mea facio: *Quomodo, inquit, valeo pro me vobis litteras repræscnto, et si corpore absens, amore et spiritu venio*. Impendit esposcens ne nascentes amicitias, quæ Christi glutino cohæserunt, aut temporis aut locorum magnitudo divellat, quin potius fœderemus eas reciprocis epistolis. Illæ inter nos currant, illæ sibi obviant, illæ nobiscum loquantur; non multum perditura erit charitas, si tali secum sermone fabuletur. Noverat siquidem sæpeditus doctor, et frequenter expertus fuerat quod soleat quiddam movere jucunditatem pia inter amicos collocutio, dum intercurrens litteræ mirabile quoddam genus præsentie facit. Ea enim dum scribentis animum induit, non modo ab amico transmissa, imo totum fetens amicum transcurrit. Hæc ideo, Pater charissime, loquor, quia super incolumitate vestra et super statu domus vestræ, quam specialiter diligo, et licet corpore absens, anima et spiritu nocte dieque conversor, orudiri vellem vestrarum recursu litterarum, nisi vobis ita

exosa est Normannia, ut litteras quoque vestras nunc venire formidetis. Ego quidem litterario sæpe vos provocavi officio, et vix unam a vobis promerui schedulam. Expergiscimini, evigilate de somno, præstate vestras schedulas charitati. Magnum hic desiderii mihi erit solatium, si litteras vestras vel semel in anno accipiam. Aperiens Deus thesaurum suum optimum, abundare vos omnibus faciat bonis, fratres qui nos cognoscere et amare dignantur, juncto salutamus obsequio. Valet.

Felix qui donis tantæ virtutis abundat,
Ejus enim mentem vix ulla molestia turbat.

- * Vive precor, sed vive Deo; nam vivere mundo
Mortis opus, viva est vivere vita Deo.
- * Tam felix utinam quam pectore candidus essem,
Exstat adhuc nemo saucius ore meo.

EPISTOLA VI.

JOANNIS AD GAUFRIDUM.

Superiori epistolæ respondet.

JOANNES Dei permissu abbas S. Mariæ de Bangezo dilectissimo atque inter omnes quos maxime diligit præcipuo G. videlicet subpriori S. Barbaræ, quidquid est, et plus, si posset in Domino.

Quoties litterarum vestrarum pia exauditio nostri corporis percussit aures, toties dulcis vestri memoria cordis nostri internum pulsat amorem: in tantum ut, si fieri posset, non solum interna vestra charitas nobis per litteras loqueretur, sed etiam optamus ut ipsa vestra corporalis præsentia continua exhiberetur. Sed quia abundante discordia regum, et malitia hominum, nobis ad præsens liber accessus non conceditur, quod præsentia corporum non possumus, vinculis charitatis conceptum amorem mente integra servare studeamus. De obitu vero domni N. quem a nobis notum fieri vobis postulastis, per præsentis litteras mandamus ut iv Idus Septembris ejus anniversarium cum debito officio charitatis annuatim facere studeatis. Bene valeatis in Domino semper. Amen.

Si culpa est in eo quam sit purgare necesse,
Purget, et æternum purgato det Deus esse.

EPISTOLA VII.

GAUFRIDI AD JOANNEM ABBATEM.

Conqueritur de brevitate epistolæ; indicat bibliothecam Cadomi, si velit, emendam, et significat obitum sui cellerarii.

Venerabili abbati suo J. G. vestræ sanctitatis servus, salutem eam quæ vera est.

Dilectionis vestræ scripta suscepi, quæ cordi meo amoris melle condita sapuerunt. Legi avide, libenter relego, et placent sæpius repetita. De hoc solum conqueror, quod ei qui vos multum diligit, quemque nultum diligitis, tam pauca, tamque breviter direxistis. Raro ad nos loquimini, prolixiorem vellemus sermonem. Desiderarem vos vobis audire quod mores nostros instrueret, quod tædium nostræ peregrinationis relevaret, quod nos ad amorem patriæ cælestis accenderet. Notum autem vobis facio quod bibliothecam optimam, de qua jampridem

scripsi vobis, adhuc, si volueritis, apud Cadomum invenire poteritis: quam fortassis inarrasemus, sed in litteris vestris nihil inde nobis mandastis. Major cellerarius noster, qui erexit muros nostros, et ædificavit domos nostras: vir magni nominis et multæ probitatis, hominem exiit. Eapropter supplicamus paternitati vestræ, ut pro eo una cum fratribus, maxime intra sacrarum solemnium preces fundatis ad Dominum. Singulariter namque, ut beatus Gregorius ait, ad absolutionem nostram ablata cum lacrymis et benignitate mentis sacri altaris hostia suffragatur. Commendate me orationibus sanctis conventus Bageziensis. Salutate eum prius ex me servo omnium, si dignum judicatis. Propitius sit mihi Deus, ut non amoveat orationem vestram et misericordiam suam a me, sed actus meos clementer corrigat, vitam emendet, mores componat, et me una vobiscum ad cælestis paradisi hæreditatem perducatur. Amen. Gaudete in Domino semper.

Hic sine nocte diem, vitam sine morte, quietem
Det sine fine, quies, vita, diesque Deus.

- * Hostia pro justis, laus est pro justificandis,
Cautio pro reliquis, causam agit alterius.

EPISTOLA VIII.

AD RIC. PRESBYTERUM.

Varia dat ei monita.

Venerabili amico suo et compresbytero Ric. frater G. salutem quam sibi.

Relatum est nobis quod contubernium, ut credimus, habens Dei, ab episcopi contubernio recessistis. Graves vobis erant superbientium mores ministrorum, quo gravi reprehensionis cauterio inurere solebatis. Legeratis enim: *Qui arguunt, laudabuntur, et super ipsos veniet benedictio (Prov. xxiv)*. Et illud: *Offendere hominem propter Deum, lucrari est gratiam Dei*. Legimus beatum Hieronymum ex Romana urbe a quibusdam clericis et monachis, quorum vitia reprehenderat, fuisse depulsam. Hujusmodi causa, ut nostis, sacer Baptista capite plexus est, multique sancti multa gravia perpessi sunt. Verba quippe sapientium quasi stimuli et quasi clavi in altum defixi. Nesciunt enim vitia palpare, sed pungere. Quibusdam autem verba justorum pungitiva tantum sunt, non sanativa; aliis vero pungitiva sunt simul et sanativa; et sicut boni meliores, ita et mali ex correctione pejores fiunt. Verum hæc hactenus. Cæterum quod mandastis nobis, ut vobis scriberemus quid agere deberetis. Laudamus ut si vobis cordi est, ut iterum cum episcopo sitis. Per decanum Lexoviensem, sive per alias personas quas ad hoc nostis idoneas, illum conveniatis, et gratiora et devotiora illi vos exhibituros obsequia spondeatis. Quod si non de hoc, sed de salute animæ vestræ consilium queritis. Dominicus verbis vobis breviter respondebo: Præcepta nostis, habetis doctrinam sanctorum Petrum, habetis Moysen et prophetas, audite illos. Nostis etiam consilium dicentis: *Si via perfectus*

esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo (Matth. XIX). Sed si hæc adhuc percipere non potestis, vestris licite utimini. Potestis in sæculo esse, et non seculariter vivere; habete libertatem, sed videte utrum habere possitis felicitatis æternitatem. In hoc mari magno et spatioso Spiritus sancti aura vos provehat, et ad portum optati litoris prosequatur. Gaudete in Domino semper.

Sit levis ventus, placidum mare, lucidus aer,
Solers nauta, tenax anchora, firma ratis.

EPISTOLA IX.

AD G. EPISCOPI WIGORNIENSIS CAPELLANUM.

Hortatur ad mundi contemptum.

Venerabili amico suo G. domini Wigorniensis capellano, G. S. Barbaræ dictus subprior valere in Domino semper.

Gratias ago benignitati vestræ, quia, sicut scribitis, arctiori vinculo charitatis ad diligendum me plus solito mens vestra excitata est. Recaluit et meus animus erga vos, fons vestræ visceribus charitatis, et nunc quod placuit scribere obviis manibus suscepi, legi avide, libenter relego, et placet sæpius repetitum. Gratanter etiam vestrum amplectior promissum; posuistis enim in fine litterarum vestrarum, cum aliquis vestrorum ad nos iterum venerit, si nobis tempus vacuum fuerit, benignitati vestræ nobis in Domino dilectæ prolixius scribere, in fine schedulæ religiosi cujusdam verbis utens. Hortari vos in charitate præsumo, ne casuri gloria mundi, quasi stantem aspiciatis, et vere stantem amittatis; ne vestra plus vobis diligatis, et sic vos et vestra perdatis; ne blandiens præsens prosperitas sui vobis finem abscondat, et adversitas sine fine succedat; ne lætitia temporalis luctum vobis æternum, et operiat quem parit, et pariat quem operit; ne mors longe esse putetur, et (quod absit!) præoccupet improvidum, juxta illud: *Cum dixerint, pax et securitas, tunc repentinus superveniet interitus et non effugiet (I Thess. v).* Det autem Deus vobis, ut post tempora feliciter dilatata, percipiatis gaudia sempiterna.

EPISTOLA X.

AD GAUFRIDUM AMICUM SUUM.

Significat pacem factam inter Angliæ regem et ejus filium.

Dilecto suo G. frater G. exitus delectabiles matutini et vespere.

Editis jam litteris quas dilectioni vestræ destinare proposueram, quia nuntium vestrum festinantius transfretare credebam, ecce subito regionibus nostris lux nova oriri visa est, divinaque clementia pectoribus mæstis clarissimum lumen infudit. Nam concordia facta inter regem et filios ejus, pax peregrinata diu hilari vultu nostris se intulit sedibus. Ad natale solum vestri redeunt, illud nobile castrum nativitatæ vestræ reedificatur, et in eo passim nova tecta consurgunt. Gratias justo et misericordie Creatori, qui vulnerat et medetur; percu-

tit, et manus ejus sanat. Huic vos summo opere placere curetis, ut post grandia hujus magni et spatiosi maris pericula, mereamini tutissimum cælorum intrare portum.

EPISTOLA XI.

AD FRATREM GENIBUS DEBILEM, ET IN QUIBUSDAM A SE DISSENTIENTEM.

Solatur eum et exhortatur ad patientiam.

Si qua consolatio in Christi, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, imple gaudium nostrum, ut idem sapias, eandem charitatem habeas, unanimis id ipsum sentias. Et quidem sagittæ Domini in te sunt, et manus illius aggravata est super te; sed si pacatum reddideris habitaculum tuum, et oleum in vase tuo recondideris, et omne sacrificium tuum sale condideris, qui vulneravit, ipse medebitur, qui percussit, ipse curabit te, aut certe ipsa detrimenta membrorum tibi sicut augmenta virtutum. Libenter cum Paulo gloriaberis in infirmitatibus tuis, ut inhabitet in te virtus Christi. Dubitabis quid magis expediat, sanari, an infirmari. Infirmitas hæc non est ad mortem, nisi (quod absit!) curvare velis genua ante Baal. Reditum tuum speramus quam celerem. Revertere ad nos indubitanter; revertere similis factus capræ hinnuloque cervorum super montes aromatum. Genua debilia roborentur, salias in montibus, transilias colles. Sufficiat tibi quod tandiu in illa Babylone conversatus es, et purpuratæ meretricis fuisti colonus. Nolumus civem nostrum tandiu intra ipsius Babylonis fines concludi, sed cum Abraham de terra Chaldæorum, cum Lot de Sodomis, cum Israel egredi de Ægypto, ut ad reedificandos novæ Jerusalem muros, quos Nabuzardan atque universus Chaldæorum exercitus crebris ictibus feriens ad solum usque destruere se posse sperabat. Esdras se nobis exhibeat, et Nemaniam coadjutorem videlicet et consolatorem. Valeas in Domino et convalescas.

Est aliquando bono bene ne gravibus superetur.

Est male quo maculas lavet, adversisque pietur.

Est aliquando malo bene quo gravius feriat.

Est male quo redeat vel ut hic utroque jam patiat.

EPISTOLA XII.

AD BARTHOLOMÆUM.

Docet qua ratione ambulandam sit in via Domini.

Domino BARTHOLOMÆO, frater G. sanctæ Barbaræ dictus subprior, salutem et boni propositi perseverantiam.

Audivimus, et gavisi sumus de conversione et conversatione vestra, et oramus ut gaudium nostrum sit plenum de propectu et perseverantia vestra. Recalescatis igitur igne Dei, et convalescatis de infirmitate. Refloreatis in novitate sancta. Spiritus sanctus adsit cordi vestro subtiliter operans, salubriter mutans, qui sua gratia de malis bonos, de bonis efficit meliores. Fateor, bene fecistis nobis, nec ingrati sumus. Quandiu conversati sumus in terra vestra, unde et ardentius habere concivem vobis

Desideramus in patria nostra. Cœpistis ingredi viam quæ ducit ad vitam illam, videte ne declinetis ad dextram, sive ad sinistram; arcta quidem et angusta, sed processu temporis dilatato corde, inenarrabili dilectionis dulcedine, curritur, sicque quodam modo lata videtur: arcta in ingressu, lata in processu. Per ipsam autem non ambulant, nisi expectati. Tria vero, sicut ante nos dictum est, sunt impedimenta itineris hujus: tumor scilicet superbiæ, pondus avaritiæ, mollities luxuriæ. Quibus e contra tres, humilitatis, patientiæ et paupertatis gradus opponuntur. Nos itaque paupertas expeditos, humilitas modicos, patientia reddat robustos; sicque cantabimus in viis Domini: *Quam magna est gloria Domini!* (Psal. cxxxvii.) Non appareat in vobis ultra vacua crux Christi, quemadmodum in multis filiis diffidentia, qui tardantes converti de die in diem, improvisa morte subtracti, in puncto descendunt ad inferos. Vilescat gloria præsens. Sapientia mundi, quæ in vobis, quantum ad sæculum plurimum viguit stultitia judicetur. Charorum et parentum renuntietur affectibus, non acquiescat carni et sanguini; favores et honores, et dignitates reputentur ut stercora, ut Christus lucriflat. Hæc est via, ambulate in ea. Quæ super terram sunt sapuistis, a modo quæ sursum sunt sapite. Olim nobis dicere solebatis: Deus det vobis meliorem sensum. Et ego vobis dico: Augeat Deus in vobis optimum sensum, videlicet ut sentiat de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quæretis illum. Istis paucissimis, quæ de Patrum fontibus hausi, in charitate exhortari præsumpsi dilectionem vestram, quia pure et simpliciter vos diligo. Sed ecce inter dictandum, ad memoriam forte rediit quod intersero. Magister W. cognomento *Tuobe* (bene, ut arbitror, de illo audistis loqui, quia splendor operis, et odor opinionis in ejus gloria convenientes, illum notissimum reddiderunt), non longe a nostra domo mansit; ad quem cum aliquis venisset, dicens velle sæculo renuntiare, et jugum religionis subire: Bene, aiebat, docebo te brevibus verbis omnem ordinem tuum: Non audias, non videas, asini morem habeas, hez huc, hez illuc, comede præbendam tuam; ita cantare poteris: *Ut jumentum factus sum apud te* (Psal. lxxii). Intelligitis quæ dicuntur; dedit enim vobis Deus intellectum. Non refrigerat amor vester erga locum Baugezeii, sed diligite illum, sicut semper facere solebatis. Amodo affectum a vobis quærimus, non censum. Cum illuc perrexeritis, quæso ut fratres quos ibi reliqui, et exhortori et consolari curetis. Vellem, si fieri posset, ut veniretis ad nos, et aliquantulum temporis faceretis apud nos: multa audiretis, multa videretis, quibus proficeretis. Valet, domnumque abbatem, et cæteros fratres nostros, si dignum ducitis, vice nostra salutate. Fervor cœlestis desiderii, in ve-

stra mente quotidie ardentius exerceat, operaque vestra sale devotionis et dulcedine spiritualis gratiæ condiantur. Amen. Iterum valet.

Gaudebas dapibus, gaudebas divite mensa;

Nunc tenuem victum sobria cœna dabit.

Terram contemnas, qui cœlum quæris habere,

Si mansura voles, hic fugitiva fuge.

Non dabitur ægni cœlestis gloria regni,

Non dabitur lento, sed forti, sed violento.

EPISTOLA XIII.

AD PETRUM AMICUM SUUM.

Hortatur ad assiduum Scripturæ sacræ lectionem.

PETRO (5) SUO G.

Opportunitate reperta meritis vestris reddens salutis obsequium, hortor ut divinæ Scripturæ non minorem quam soletis curam impendatis. Ut enim beati Augustini verbis utar, sincera et solida res est, nec fucatis eloquiis ambit ad animum, nec ullo linguæ tectorio aliquid inane et pendulum crepitat. Multum movet non verborum, sed rerum avilum, et multum factura securum. In ea et prava corriguntur, et parva nutriuntur, et magna exercentur ingenia. Si autem gratum fuerit, ut iterum vobis scribam, scribite ut rescribam. Sed fortasse dicitis: Nolo intuitum tuum defendat arida paginæ facies et litterarum color exsanguis. Nolo, inquam, inter victrices hederam tibi serpere lauros. Ad quod respondemus: Non petimus nos aut lascivire cum Sidonio, aut venare cum Hortensio, aut involvere cum Martiano. Sunt qui eloquentiam eloquenter dissimulant, tantumque orationi venustatis accumulunt, quanto se id agere negant. Nihil horum nobiscum ludere libeat, dum hoc devotioni vestræ sufficiat, ut simplici tantum littera festivitate discurrat. Valet et vestris me precibus Domino commendate. Hæc sunt enim salutare victimæ, vota placabilia, holocausta medullata, pingua sacrificia, aromata redolentia, quæ offeratis super altare aureum quod est ante oculos Domini.

Vitis ut arboribus decor est, ut vitibus utæ,

Ut gregibus taurus, segetes ut pinguibus arvis,

Tu decus omne tuis.

EPISTOLA XIV

AD WIGORNIENSIS EPISCOPI CAPELLANUM.

De familiari descriptione epistolarum et mundi contemptu.

Dilecto dilectori suo (4) G. domini Wigorniensis capellano frater G. cognomento de Britolio salutem eam quæ vera est.

Sicut Innocentius papa scribit, in familiaribus scriptis dilectio vera consistit. Bene igitur facitis dum familiaria nobis scripta dirigitis, dum apostolicæ confabulationis munus impenditis, dum absentiam corporum spiritu labiorum vestrorum consolari curatis. Est autem epistolare officium, ut beatus ait Hieronymus, de familiari, aut de quoti-

(3) Forte is est Petrus de Buxeria ad quem postea epistola decima quinta quem etiam suum appel-

lat, aut Petrus Mangot ad quem infra, epistola 13.

(4) Ad quem supra epistola 10.

diſana converſatione aliquid ſcribere, et quodam-
modo abſentes inter ſe præſentes fieri, dum mutuo
quid aut velint, æt geſtum ſit nuntiant, licet in-
terdum confabulationis tale convivium doctrinæ
quoque ſale condiatur. Hoc litteras veſtras ſale
condiſtis, dum temporalia omnia quam contem-
nenda ſint deſcripſiſtis. More namque fluentis
aquæ currunt mortalia quæque, nec aliquid ſtabile
potest eſſe ſub ſole. Eapropter felices qui deſpi-
ciunt felicia mundi, et quibus eſt voti ſuave placere
Deo. Verba ſunt beati Gregorii. Ecce mundus qui
diligitur fugit; cur ergo amatur quod relinquitur,
cur negligitur quæ pervenitur. Fugientem ſequimur,
labenti inharemus, dumque labentem retinere non
poſſumus, cum ipſo labimur cui inharemus. Et ego
vobis dico, unum e duobus fiet aut ipſum relin-
quamus, et cum eo non cademus; aut illum tene-
bimus et cum illo cademus. Valet et ut ſemper
valeatis ſemperque maneat, de valle vitiorum ad
montes virtutum conſcendite.

Vitæ præſentis ſic comparo gaudia ventis :
Cum neutrum duret, nemo comprehendere duret.

EPISTOLA XV.

AD PETRUM DE BUERIA.

Domino PETRO cognomine de Buxeria, ſuus G,
ſalutem et dilectionis plenitudinem.

Deſiderio deſideravi videre faciem veſtram et ore
ad os loqui, ſed huic deſiderio noſtro invident
diſtincta tot ſpatiis in quibus habitamus loca. Licet
verò abſentem, licet tam procul manentem, tamen
quasi dulciter deoſculor, et ſinceræ dilectionis bra-
chiis aſtringo. Jungitur * ſpiritus meus ſpiritu
veſtro; refecisti enim viscera mea in Christo re-
fundendo in me de bono theſauro cordis veſtri,
verba ſalubria, verba viva et efficacia, quæ ſenſui
meo amoris melle condita ſapuerunt. Sicut enim
fragile vasculum alieno nuper imbutum aceto,
eundem ſaporem infundit de ſe gultanti; ſic ni-
mirum vas Spiritus ſancti, vas ad omne opus bo-
num paratum, vas verbum vitæ continens ad glo-
riam, de ſe gultantibus dulciſſimum atque gratis-
ſimum ſaporem refundit. Sed quid amplius dicam?
Festinat nuntius pro cujus causa paternitati ve-
ſtræ obnixæ ſupplico. Festinat, inquam, unde et
ei quem multum diligo parum loquer. Verbis igitur
ſinem impono, dilectioni ſinem minime poſiturus.
Rogo autem ut pro mei cordis infirmitate cuius
oretis, quatenus omnipotens Deus mentem meam a
malis omnibus pro veſtra interceſſione defendat,
et me citius de præſentis vitæ procellis ad æternæ
quietis littora perducatur. Amen. Det et vobis ipſe
quod et hodie cedat ad gloriam, et cras reſpondeat
ad coronam. Valet, dimidium animæ meæ.

* Quos ligat æquus amor, quos mentis identitat
[ardor,

Non pro diverſa ſunt regione duo.

(5) Oratorium, monaſterium ordinis Cisterciensis
exſtitit abbatia Baugezeiensis.

PATAOL. CCV.

EPISTOLA XVI.

JOANNIS ABBATIS BUGEZEI AD GAUFRIDUM.

*Causatur quod diu non scripserit Gaufridus, peti-
que exhortatorias ab eo epistolas.*

Dilecto in Christo G. venerabili sanctæ Barbaræ
ſulpriori, frater J. ſuæ familiæ quæ in Christo ſervit
in Baugezeio inutilis ſervus, in omne bonum.

Miramur utrum erga vos oblivione deperivimus,
an erga vos iterum veſter obduruſt affectus, ut ex
multo jam tempore nullam nobis epistolam direxe-
ritis, nullam veſtri memoriam ad nos tranſmiſe-
ritis. Sæcularis quidem eſt ſententia *, ſemper
omnia complacent nova. Verum erga quem ad ſu-
pernam ſapientiam ſcimus evolasse, carnale etiam
proverbium credimus exanuisse. Sed forte cauſa
Bini quod, ſalva pace veſtra, pro divortio accipi-
mus, ut quia vobis ſcribere diſtulimus, vos a ſcri-
bendo nobis retardaretis, ut videlicet quia cisterna
noſtra areſcit, vos ** torrentem veſtrum ab irriga-
tione hortulorum noſtrorum retineatis, cum dictum
ſit a Sapiente : *Deriventur fontes tui foras et in
plateis aquas divide (Prov. v)*. Tunc enim eas ha-
bebitis ſolus, ſi ex eis vobiscum non communica-
verit amicus. Unde et egregie de illis duobus amicis
prolata eſt ſententia, unam animam fuiſſe in duo
corpora. Non enim dividere poſſunt diverſæ formæ
corporum, quos par unit conſensus animorum. Ego
vero quis ſum qui vobis ſcribam, qui vos, ut ſcri-
bitis, conſoler et inſtruam? *Quantalibet enim do-
ctrina, ut ait Gregorius, mens ſalget, quantalibet
eloquentia lingua polleat, summa tamen imperitia eſt
velle docere meliorem.* Vos enim, ut verbis beati
Pauli utar, ſcitis humiliari et exaltari, ſcitis et abun-
dare et penuriam pati ubique et in omnibus, gratia
docente, inſtructus eſtis. Verum erga me non ſic
agitur. Sed ſi mei curam non geritis, timendum
mihi eſt a puſillanimitate ſpiritus et tempeſtate, et
uſi orationum veſtrarum manus impoſueritis ſuc-
cumbendum mihi eſt ſub onere ſub quo poſitus in
hujus malitia temporis et regionis. Valet, et veſtri
memoris in Domino memor eſtote. Salutatur vos
domnus abbas de Oratorio (5) et cæteri fratres.
Salutat domnus Petrus Mangot, quem volumus ut
per litteras confortetis in Domino, et inter cætera
de bibliotheca emenda ſubmoneatis.

* Quamvis lætari ſoleant novitate moderari,
Nil tamen eſt novitas utilitate carentis.

** Ardenti ſtudio ſacra perlege dogmata, ſi vis
Dulcis aquæ ſaliente ſitim reatinguere rivo.

EPISTOLA XVII.

GAUFRIDI AD JOANNEM.

Superiori epistolæ respondet.

Venerabili abbati ſuo J., frater G., ſalutem et di-
lectionis plenitudinem.

Mature, ſicut ante nos dictum eſt, labitur ab
animo, qui diurno non ſubjacet oculo. At juxta

in diœceſi Andegavensi, Gallicæ Loroux. cuius filia

illud tritam vulgè proverbium, qui bene diligit tarde obliviscitur. Ego autem qua ratione oblivisci possum quos semper interioris hominis intueri delector aspectu. Quomodo itaque erga me deperire potestis, quos unico sinceræ dilectionis amplector affectu? Quæ est enim fiducia nostra, aut quæ spes gloriæ? Nonne vos ante Deum? Meus ergo circa Baugzeili locum Christo propitio nunquam obdurescet affectus, pro cuius promotione, videlicet ut in cœnobium proveheretur sæpius adii regem Anglorum; quodque, ut minus sapiens dico, crebris ac devotis precibus a rege petii Anglorum. Et licet a quibusdam minus recte sapientibus, et in hoc negotio sua magis quam quæ Jesu Christi quærentibus, hoc factum displicuerit, et quædam inde gravia auribus meis intulerint, in hoc tamen gaudeo, sed et gaudebo. Confido enim quia id mihi proveniet ad salutem per vestram orationem et multorum ibidem commorantium gratam Deo conversationem. Cæterum causam quare vobis rarius scripserim rescriptorum vestrorum et commœnantium raritas fecit. Vos plane cum hauriatis aquas de fontibus Salvatoris, cum de ventre vestro fluant aque vivæ, cum sit in vobis fons aquæ salientis in vitam æternam; tamen conquerimini, quod, cisterna vestra arescente, non habeatis quod nobis propinare possitis; sed non dubito quin adsit posse, si non desit velle. Utinam sic possemus sicut vos posse sentimus. Porro verecundiam nobis ingeritis dum dicitis: Quis ego sum qui vobis scribam, qui vos consoler et instruam? Et illud insuper Gregorianum inducitis, summam imperitiam esse docere velle meliorem. Sed quod non est ita ut dicitur, videlicet ut vobis sim melior, sit ita quod dicitur, ne is qui non solet mentiatur. Quanquam etsi vobis in aliquo melior essem, non ideo consolationis et admonitionis vestræ expers esse deberem. Hoc enim infert beatus Gregorius, non quod aliquando monere debeant [*leg. non debeant*] meliores, sed ut protervorum tumidam reprimat voluntatem; sed audaciam, sed temeritatem, sed elati cordis præsumptionem. Nam quod deterior quandoque monere debeat meliorem, ipse in *Moralibus* scribit: *Cum quædam facta meliorum, ait, deterioribus displicent, nequaquam quod mentem movet reticendum est, sed cum magna humilitate proferendum, quatenus intentio pie proferentis, eo vere servet formam rectitudinis, quo per viam gradiatur humilitatis.* Dat Jethro consilium Moysi de potestatibus ordinandis, nec est præsumptio elati, sed obsequium non ingrati. Dominus Petrus: *Subjugale*, inquit, *mutum hominis voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam.* Philosophus: *Non qui dicat, inquit, sed quid dicatur attende.* In proverbio dicitur:

Quod tu non nosti, novit fortassis asellus

Non igitur occasionem quærat is ne nobis rescribatur, sed de copioso thesauro vestro interdum nobis ali-

quid refundatis". Quod si feceritis, et ego licet cisterna mea arescente, parum quid quod vobis propinam contonizare saltem et compilare conabor. Rex post aurea pocula de vase ligneo vel vel testeo bibit. Verum hæc hactenus. Deprecor autem suppliciter dignationem vestram, quatenus fratres nostros filios vestros quos ego diligo in veritate vice nostra salutetis. Novo cœnobio nostro novi martyris (6) nostri pignora misimus, hisque aliquid majus sicut videre poteritis addidimus. Vivat in æternum et floreat ante Dominum sanctitas vestra.

* Felices undæ quibus interiora lavantur,
Et mentis facies clarior efficitur.

** In terris duo sunt quæ nil absconlita prosunt:
Fossus humo census, clausus sub pectore sensus.

EPISTOLA XVIII.

AD PETRUM MANGOT.

Gratulatur ei de concessa sibi facultate construendi cœnobii atque de necessitate comparandæ in eo bibliothecæ.

Charo suo et amico Petro (7) Mangot, frater G. salutem, et incepti operis perseverantiam.

Implevit Deus desiderium vestrum, habetis quod tam ardentem quæsistis, a nobis plane, a rege per nos, a capitulo Cisterciensi per litteras regis, cæterosque coadjutores, quod voluistis impetrastis. Difficillima quidem primo videbantur hæc, et propter obvios casus penè desperatione decidimus; sed ipse Deus clementi nos oculo respiciens, in manu forti ante faciem nostram omnia complanavit. Opus igitur devota prius mente conceptum, devote inceptum, devotius peragite, et quæ huic sunt necessaria sollicite providete. De vivis et electis lapidibus templum Domino fabricate, qui recipiant vos in æterna tabernacula. Gratias ago ipsi gratiæ Dei, qui operatur in vobis, qui eidem gratiæ cooperamini; gratia quippe Dei, quæ bonam voluntatem operata est in vobis sine vobis, modo operatur per vos. Gaudete igitur, quia vobis quasi instrumentum utitur ad opus bonum, qui vobis non usus est ad eandem in vobis bene operandi affectum. Proinde modis omnibus vobis agendum est, ne incuria vestra tanti opificis creatura in vobis decrescat, ne supernæ gratiæ incrementum felicitis propositi damnosa pœnitudo præpediat, ne diffidentia per angelos malos immissa quæsitus tot laboribus finem consummationis eludat. Turris si propugnaculis careat, tam facile invaditur, quam difficile defenditur, propter imperfectionem suam, nec defensionem idoneam, nec invasionem invia judicatur. Quod si etiam armamentarium, unde ad expugnationem hostium suo tempore arma proferuntur, non habeat, viribus pariter et armis deficit in se ipsa. Opus igitur vestrum tantopere tantaque fidei vivacitate inceptum, quasi quædam munitio est contra diabolum. Ibi vestra devotione congregata vestro sumptu subsistit Christi militia, die noctique contra spirituales nequitias armis justitiæ assumpta.

(6) An Thomæ Cantuariensis archiepiscopus?

(7) Is erat monachus Baugzeiensis cuius mentio supra in epist. 16.

Vos vero et in sitis procurator et minister hujus militiæ, oportet vos ministrare arma pugnantis, gratum Deo et angelis ejus spectaculum in virtutis defensione præstantibus; ipsi quippe agunt causam vestram, quorum instruitis militiam. Claustrum sine armario (8), quasi castrum sine armamentario. Ipsum armarium nostrum est armamentarium. Inde ad impugnandos hostes proferimus divinx legis sententias, quasi sagittas acutas. Inde assumimus lorica[m] justitiæ, salutis galeam, scutum fidei, gladium spiritus, quod est verbum Dei. Agite ergo, ne in vestræ munitionis armamentario desit ipsius munitionis summa munitio. Munitio ista est sacræ bibliothecæ (9) eruditio, in qua est vitæ et morum laudabilis institutio. Ibi invenit omnis sexus, omnis ætas, quod suæ utilitati proficiat. Ibi spiritualis infantia invenit unde nutriatur, juvenus unde roboretur, senectus unde sustentetur. Beata manus quæ omnibus ministrat unde omnibus salus proveniat. Si ergo præfatæ militiæ arma ministraveritis, nihil restat, nisi ut ei dicatis: Apprehende arma et scutum, et exsurge in adjutorium mihi. Vale; et ut ipsa, sine qua nullum decet esse cœnabium, bibliotheca ** comparetur operam date.

* Petrus vocaris, firmus esto,
In Christo petra fides fundamine jacto,
Spe paries surgit, culmina complet amor.
Vivit agendo fides, ubi non est actus amoris,
Gignit abortivam spe[m] moribunda fides.

** Quamvis multorum multi placeant tibi libri,
Hanc habeas, sapias, sufficit ipsa tibi.

EPISTOLA XIX.

AD MAGISTRUM R.

Gratulatur ei de suo in Ordinem ingressu, docetque qualis in eo esse debeat.

Venerabili magistro domno R., G. (10), providere Dominum in conspectu suo semper.

Veniens ad nos quidam frater de castellis, auctori meo dedit gaudium et lætitiã; interrogatus enim a nobis utrum vos cognosceret, respondit se vos optime nosse, et apud vos aliquantis diebus commoratum fuisse. Intimavit etiam nobis ordinem vos cum vestris nuper accepisse. Et quidem ante ordinem susceptum, juxta modulum vestrum ordinate vixistis, sed amodo multo ardentius, gratia Dei largiente. Regulis Patrum, et præcipue beati Augustini operam dabit. Est autem ordo, ut ipse doctor defuit, parium et disparium rerum sua cuique loca tribuens dispositio. Est plane ordo, ut

Singula quæque locum teneant sortita decenter.

Maxime autem ad clericorum regularium ordinem spectat, ut studeant nihil proprium habere, inviolati cordis et corporis integritatem sollicitè servare, majorum præceptis humiliter obedire. Ad ipsum,

(8) Armarium in monasteriis locus erat in quo asservabantur libri, quorum etiam custos armarius solebat appellari.

(9) Bibliothecæ nomine hoc loco et infra in fine epistolæ videtur intelligere Bibliorum sacrorum codicem, ut indicant duo versiculi ultimi epistolæ subiecti.

A inquam, ordinem spectat, ut sit in oculis simplicitas, in auribus obedientia, in gustu et odoratu temperantia, in manibus munditia, in corde humilitas, in incessu gravitas. Ad ipsum autem ordinis* magistrum pertinet, ut cujusdam sapientis verbis utar:

*Cum quem corripiet verbis, vel verberare virgæ
Non tamen excedat lingua manusve modum.*

Oportet etiam ut,

*Si quis eum lædit, læden'em lædere volens,
Compatiendè magis, quam patiendè ferat.
Sobrietas in eo vigeat, morumque venustas,
Cum lacrymis pietas, cum pietate rigor,
Consilii gravitas, custodia cordis et oris,
Gratia doctrinæ, zelus, amorque gregis.
Sollicitudo domus, rerum provisio certa,
Major honestatis cura minorque rei.*

B Sic quippe debet ordinare domum suam, ut charitas semper appareat ante januam, circa altare munditia, in capitulo disciplina. Convenistis, ut unanimes habitetis in domo, ut idem sit victus, non impar cultus, idem locus epuli, idem somni, idem disciplinæ, idem orationis; conventus enim dicitur quasi a via; convenistis enim tanquam socii in via, ut ex jucunditate societatis minor sit labor itineris. State ergo in viis vestris, teneta sancti ordinis propositum, ut tandem mereamini ad sanctorum pervenire consortium. Donet Deus ut congregatio vestra sit malignis spiritibus terribilis, ut castrorum acies ordinata. Orate pro nobis; hæc quæ vobis scripsimus, non præsumptioni deputentur, sed charitati. Valete.

C * Non odio, non sit pretio, non sit prece cæcus,
Justitiæ rigor et fidei vigor omnibus æquus.

EPISTOLA XX.

AD W. QUONDAM PRIOREM SANCTI STEPHANI CADOMENSIS.

De contemplatione.

Dilecto suo W. quondam priori S. Stephani de Cadomo (11), oculos semper habere ad Dominum.

Ut nos beatus hortatur Gregorius, non terrena dona, non falsas divitias, non fugitivos honores a Domino, sed lucem quæramus; nec lucem quæ loco clauditur, quæ tempore finitur, quæ noctium interruptione variatur, quæ a nobis communiter cum pecoribus cernitur, si lucem quæramus, quam videre cum solis angelis possimus, quam non initium inchoat, non finis angustat. Illius internæ et æternæ lucis, tam amabilis et tam admirabilis est pulchritudo, ut si quis eam serena cordis acie contempletur, eidem mox cohærendo conformetur. Si vobis deest oculus carnis, non tamen deest oculus rationis, sed nec oculus contemplationis. Oculo carnis vidistis mundum, et ea quæ in mundo sunt; oculo rationis videtis animum, et ea quæ in animo sunt; oculo contemplationis videtis Deum,

(10) Forte Richardus presbyter ad quem supra epistola 8, et infra epist. 31.

(11) Sancti Stephani Cadomensis insigne monasterium ordinis Sancti Benedicti, a Willelmo conquiretore Anglorum rege fundatum, cui primò abbas præfuit sanctus Lanfrancus, postea Cantuariensis archiepiscopus.

et ea quæ in Deo sunt. Est autem contemplatio A perspicax et liber animi contuitus, ad res perspicandas usquequaque diffusus; vel contemplatio est verus certusque intuitus animi de quacunque re; vel apprehensio veri non dubia; vel certa ita: Contemplatio est erga invisibilia salubriter afficiens animum mentis illuminatio. Duo autem sunt, ut nostis, bonæ contemplationis excessus; in intellectu unus, alter in affectu; unus in lumine, alter in fervore; unus in agnitione, alter in devotione. His vigeat Didymus ille videns, de quo Hieronymus sacris ab eo litteris eruditus: Dydimus, inquit, meus habens oculos sponsæ de Cantico canticorum, et illos oculos quos Jesus in albescentes segetes præcepit levare, sublimius quiddam intuetur. Hunc beatus Antonius, cum Alexandriam venisset, magnificis consolatus est verbis. Nihil, inquit, te offendat, o Didyme, quod carnalibus oculis videris orbatus; desunt enim tibi oculi quos habent mures, et ranæ, et lacertæ; sed latere quod habes oculos, quos angeli habent, cum quibus videtur Deus, et per quos magnum tibi scientiæ lumen accenditur. *Metuendæ sunt*, inquit Augustinus, *tenebræ, non oculorum, sed morum; et si oculorum, non exteriorum, sed interiorum, quibus discernitur non album et nigrum, sed justum et injustum.* Et quidem super vos diem claritatis splendor effulsit; ad illas namque quas sol justitiæ proximus respicit terras, maturis virtutum fructibus redundantes, velut turtur castissimus advolastis. Non ergo ultra timeamus de vobis ne transeat de luce ad tenebras, de lecto quietis ad volutabrum luti, de paradiso voluptatis ad agrum Damascenum, ubi periit Abel justus. Paucis ad vos loquens, ut informis cornicula alienis me coloribus adornavi; non tamen timeo, ne cum forte suas repetitum venerit olim grex avium plumas, moveam cornicula risum furtivis nudata coloribus. Gratia et pax vobis multiplicetur. Amea.

* Implens officium, reprimensque prioris honorem,
Sic vita sicut tempore primus eras.

* Mens, facies, oculus, pura, serena, pudicus,
Dextera, lingua, pedes, larga, modesta graves.

EPISTOLA XXI.

JOANNIS ABBATIS BAUGEZEIENSIS AD GAUFRIDUM.

Rogat Gaufridum ut sibi retineat bibliothecam.

Dilecto in Christo G. venerabili sanctæ Barbaræ subpriori, J. minister fratrum de Baugezio, semper in Christo vivo.

Visis optatis litteris dilectionis vestræ, quasi de gravi somno evigilans in illa patriarchæ Jacob verba prorupi: *Sufficit mihi, veniam, et videbo eum antequam moriar* (Gen. xlv). Credite enim mihi, in gravem cordis et spiritus anxietatem incideram, metuens ne quia post longum tempus; nec etiam post missas litteras aliquid de vobis audieram, mors quæ nemini parci, dilectam a carne separasset animam; festinassetque vos videre, nisi instantia temporis ad capitulum Cisterciense iter

A cogeret accelerare. Illuc quoque eundo, per vos transitum haberem; sed timui, ne dum progredi ulterius festino, vos videre, vos colloqui (quod ardentius desidero) sufficienter non potuissem. Nunc igitur rogamus vos, quatenus bibliothecam illam, si tam bona est, imo quia tam bona est, ut scribitis, retineatis, ne alteri vendetur, quia in reditu capituli per vos veniemus, et eam cum consilio vestro, si Deo placet, comparabimus.

* Quis sit verus amor, quid verbis picta simulas,
Verba notant, vultus indicat, acta probant.

EPISTOLA XXII.

GAUFRIDI AD JOANNEM.

Petit ut ejus precibus felicem sibi a Deo obtineat mortem.

B Venerabili abbati suo J., suus omnino G., salutem, non tam in via, quam in patria.

Sicut me adhuc in carne vivere destinatis ad vos litteris nostris cognoscitis. Sic nimirum, Deo volente, velocem tabernaculi mei depositionem destinandis ad vos litteris cognoscetis. In fratrum namque charitate confido, quod post celebratas exsequias profecturus ad vos nuntius, non multas protrahet moras. Quantumcunque ergo vobis scribere differamus, hanc enim, ut nostris, dilationem commeantium raritas facit, de excessu nostro omnis tollatur suspicio. Illud præcipue, ac tota mentis devotione sanctitatis vestræ pedibus provolutus exposco, ut cum præscriptus ad vos venerit nuntius, id agere satagatis pro me, quod studio pietatis dictante fraternæ flagitabunt litteræ. Orate Salvatorem, qui non vult mortem peccatoris, ut interim mihi virtutem largiri dignetur, quæ sic eum valeam sequi, ut possim assequi; sic videlicet sequar ad meritum, ut assequar ad præmium. Viam plane qua illum sequi debeamus ostendit, vivendo innocentia, moriendo patientiæ, præbens exemplum. Hanc si teneo, ipse mihi vivere Christus est, et mori lucrum. Quantum lucrum, quamque pretiosum, pretiosa in conspectu Domini morte defungi, in diebus paucis tempora multa complere, plenumque dierum decedere! Plenus autem dierum, ut quidam sanctus ait, moritur, qui in tempore transeunte, id quod non tangit operatur. Felix decensus, qui est ingressus vitæ, præmiumque laboris! Labore itaque, laboro venturus ad finem; scio enim quia si hic laborare noluerò, veniam ad finem vitæ, et non veniam ad finem laboris. Novi quod in terra locus est meritum, in cælo præmiorum, nec de iuis ad summa conscenditur, nisi causa salutis in medio comparetur. Novi quod divino judicio semper suus novissime verum meritum respondet eventus. Quanta autem, ut beatus Cyprianus ait, est dignitas, quantaque sanctitas, exire hinc lætum, exire inter angustias et pressuras gloriosum! claudere in momento oculos quibus homines videbantur et mundus, et statim eosdem aperire, ut Deus videatur et Christus! Tanta facilitate migrandi, quanta velocitate repente terris subtra-

heis, ut in regnis cœlestibus reponaris. *Hæc oportet, inquit, mente et cogitationibus complecti, hæc nocte et die meditari.* Sed hæc nos dixisse sufficiat. Vos vero gratam nobis consolationem impenditis, cum ad vos litteras vestras dirigitis, nec a nobis sit quod a quibusdam fieri solet, ut schedula cum perfecta fuerit, projiciatur, imo et a nobis avide custoditur, et studiose transcribitur. Gratulor id siquidem titulis accedere vestris, ut et apud nos maneat memoria nominis vestri, ut in ore nostro, quasi mel indulcetur ipsa vestri memoria, et ut musica in convivio vini, Dominus sic cum spiritu vestro. Amen. Detque vobis quod et hodie cedat ad gloriam, et cras respondeat ad coronam.

* Vivitur obsequio mortis, mors janua vitæ est,
Sed quibus ad vitam vita paratur iter.

** Parvo perpetuam mereare labore quietem,
Et fletu pensa gaudia longa brevi.

EPISTOLA XXIII:

JOANNIS AD GAUFRIDUM.

Superiori epistolæ respondet.

Dilecto in Christo G, J. suus (12) vicarius, debitam salutem.

Vere, ut scriptum est, *fortis ut mors d. lectio, dura velut infernus æmulatio* (Cant. viii). Ex quo enim mutue dilectionis colligatione conglutinata est anima mea anime vestræ, tantam in me ignis inde succensus exercet violentiam, ut licet commotus, licet læsus, a mente mea non possim excludere vestræ memoriæ dulcedinem. Et qui ante promiseram, et pene sub juramento firmaveram, litteras vestras ulterius non suscipere, donec exhibitione vestræ corporalis reciperem præsentiae, statim ut litterarum vestrarum bajulum vidi, bustulam arripiens, non solum avide legi et relegi, verum etiam a scribendo manum retinere non potui. Verbis ergo vestris quæ in præsentî schedulâ reperio concineus, reverenter exhortor et exopto, quatenus viam * mandatorum Dei indefesso pede curratis, donec eum quem ab ineunte ætate sequi viriliter cœpistis, feliciter assequi valeatis. Per amaritudines siquidem et labores præsentis vitæ constat esse sequendum quem per easdem transiisse omnibus est manifestum. Sed ollam propheticam indulcat commixta farinula, et austeritatem præsentium laborum temperat supernæ dulcedinis memoria: Bonus es, Domine, ait propheta (*Thren. iii*), animæ quærenti te, desideranti te. Si bonus quærenti et desideranti, quanto magis inveniendi et perfruendi! Si tam dulcis est memoria, qualis erit præsentia! Si mel et lac est sub lingua, quid erit super linguam! Nunc ergo, charissime, fruamur nobis invicem in Domino, donec veniat tempus, in quo fruemur in nobis ipso. Tripliciter enim, ut ait quidam sanctus, in æterna beatitudine

(12) Joannes abbas Baugezei, Gaufridi se vicarium dicit, quia ille Cisterciensibus cessit Baugezeiense cœnobium, quod ex prima Henrici II, Anglorum regis fundatoris, intentione, debebat esse ordinis

A fruemur Deo; videntes eum in creaturis, habentes eum in nobis ipsis: et quod his jucundius et beatius est, ipsam in semetipsa cognoscemus Trinitatem, et ejus gloriam sine ullo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes. Hæc enim erit vita æterna, ut cognoscamus Patrem et Filium, et in utroque Spiritum sanctum. Hæc est multitudo dulcedinis divinæ quam abscondit timentibus se; hæc est mensura bona et confertâ, et coagitata, et superfluens, quæ dabitur in sinus nostros. Hic est cumulus felicitatis nostræ, supereminens gloria, superfluens beatitudo, ad quam nos perducet, qui, licet in diverso habitu, in uno tamen spiritu nos vocavit.

Sed via virtutis dextrum petit ardua collem,
Difficilemque aditum primo spectantibus offert.

EPISTOLA XXIV.

GAUFRIDI AD JOANNEM ABBATEM.

Dolet, quod vocatus ad concilium Parisiense, non fuerit præsens, cum Joannes abbas Baugezei accessit ad Sanctam Barbaram.

Venerabili abbati suo J, G. peccator.

* Doleo, et valde dolui, quod in Normannia non fui, cum in Normanniam venistis. Diu vos expectaveram, diu præsentiam vestram sitieram; sperabam etiam negotio propter quod venistis, ultimam me posse imponere manum, sed ne voti compos efficerer, peccata mea præpedierunt. Deceptus sum in hoc quod cum Normanniæ abbatibus de capitulo redeuntibus non venistis. Dum ad vestros divertistis, putabam vos ibi aliquam facere moram, antequam veniretis. Tali ergo æstimatione deceptum traxit me interim ad concilium (13) quod Parisius celebrabatur, cujusdam abbatis necessarii mei dura necessitas. Si futurorum præsciis essem, non utique me movissem, diu potius desideratum amici præstolarer adventum. Sed, he! mihi! lvi quo utinam pedem non tulissem; reversus autem ingenui dum audivi vos in Normannia fuisse, sed a Normannia recessisse. Tribulationem et dolorem inveni, cum vos in Normannia non inveni. Valet, sed de hoc mihi infortunio condoleta. Fratres nostros salutamus, rogantes ut sint memores nostri orando, ut abundantia nostræ iniquitatis frigescente, claritate congelata, sancti Spiritus calore resolvatur. * Nunc animi, rex, esto tui, moderare dolorem.

Nemo doloris opa dauna levare potest.

EPISTOLA XXV.

AD EUNDEM.

Ejusdem, ut videtur, argumenti.

Venerabili abbati suo J, G. simplex, exiguum munus se ipsum.

Veniale est apud bonas mentes quicquid conscientie sinceritas habet excusabile. Misi vobis canonicorum regularium S. Barbaræ in Augia. (13) Forte concilium Parisiense anno 1170 celebratum, in quo Petri Lombardi error de Christi humanitate damnatus est.

brevem apologiam, ipso latore a quo mihi præsentata est vestrarum facies litterarum, in quibus vos offensum, vos læsum conquerimini. Sed si offensus fuistis, et ego; si læsus fuistis, et ego; si mea me non fallit conscientia, plus ego. Credite mihi, dolui satis, fraudatus a desiderio et expectatione mea. Si deceptus offendi, ignoscite non malitia delinquenti. Danda est culpæ venia, quam non conitatur malitia. Mittimus quod mandastis ut mitteremus. Res itaque delegata delegantis vultum repræsentet, et ingerat animo quod negat oblivio. Ad hoc autem precamur quatenus nostri memores sitis, ut pro nobis Dominum exoretis, ut pro miseriis nostris in conspectu ejus interiores lacrymas effundatis; oratio namque flectit judicem, lacryma cogit misericordem. Modis vero omnibus nobis cedere noveritis ad incolumitatis statum quidquid vobis responderit ad successum. Nec enim inter nos venalis habetur anicitia, sed quæ non pecunia paritur, sed gratia; non licitatione pretiorum, sed concertatione benevolentis; præsertim cum virtus sit ipsa, non quæstus. O prædicanda virtus, quæ absentium animos vinculo dilectionis astringit, divisa unit, inæqualia sociat, imperfecta consummat! O vere laudanda virtus, qua nihil in rebus humanis est pulchrius! De incolumitatis vestræ statu pagina vestra cor meum lætificet, et de profectu domus vestræ, cujus decori et utilitati vigilanti oculo providetis, certitudinem repræsentet. Vigeat sanitas, et floreat sanctitas vestra in æternum ante Deum. Res hene si detur, quamvis data, semper habetur: Nulla reservatæ gloria, multa data.

EPISTOLA XXVI.

ROGERII QUONDAM PRIORIS S. ABRAHE AD GAUFRIDUM.

Gratulatur de his quæ scripserat de videndo Deo, hortaturque ad humilitatem.

Grata nostris auribus inseris, dum ea quæ de videndo Deo diserte disseris, Augustinaliter asseris. Læta quidem et exacta, exquisita et excussa, polita et ornata, cum grandis trutina laudis verba pronuntias. Enim vero defæcatis ab omni fece carnalis sensualitatis animis, affectibusque cordialibus purgatis ab omni affectione terrenitatis, omnem transvolare creaturam, Creatoremque attingendo mundo corde, et irreverberato lumine perspicuo Deum contemplare debere, posseque indicis. Grandiuscule nobis ista placent, tum quia vera sunt, tum quia veritatis hujus assecutorem, cognitoremque te esse gratulamur. Magna profecto sunt ista, ad quæ pertingere sola potest humilitas; quæ, licet ab humano nomen trahere sciatur, in cœlestibus tamen cum Deo conversatur; cujus epitheto inimica cohors angelica de cœlo profugatur. Recole Moysen consilio Jethronis acquievisse per humilitatem, præque omnibus caput ipsum cum suis summo opere considera membris. Humilitatem quippe semper dignatio comitatur; superbis vero indignatio sociatur. Igitur si nostras experiri et compirare

gliscis theorias, arripe humilitatem totius bonitatis conservatricem, nec dedigneris nostris nos noscere scriptis. Nulla nobis incognita fore debent displicita. Prius sit intelligere, post laudare vel spernere. Pande mihi quæ scripseris, nec latere quæsieris, mox me lectorem videbis, spretorem argueris

Actorem laudabo Deum, quem lædit aperte
Quisquis in hoc operis invidiosus erit.

EPISTOLA XXVII.

GAUFRIDI AD ROGERIUM.

Superiori epistolæ respondet.

Excellenti laude dignum attollitis, dum simian leonem, bubonem aquilam nuncupatis. Vereor autem ne si quis eorum quibus ineptiæ nostræ notæ sunt, legerit illam epistolam vestram, per tergum meum manum curvet in ciconiam. Expolita quoque et suo pondere librata dicitis verba, quæ nec exacta sunt cote dialecticæ, nec rhetoricæ artis oleo levigata, licet et hoc vitium sit, si oratio nimio verborum flore luxuriet. Quamvis autem, ut Hieronymus ait, elegans sit exercitatumque ingenium, et longo usu trita currat oratio, tamen nisi auctoris manu curata fuerit et polita, redolet sordes negligentis, et vel hiulca vocalibus sit, aut aspera consonantibus: unde et de Virgilio, inquit, traditum est quod libros suos quasi ursorum fœtus lingua composnerit, et lambendo fecerit esse meliores, qui durarent in memoriam sempiternam, ut necessitatem metri libera oratione compleret. Sunt plane qui flumine eloquentiæ utuntur et volubilitate verborum et tumentes contorquendo gurgites, cum miraculo spectantium feruntur in primum. In primum siquidem feruntur, qui non cœlestis intentionis penna sublevantur, sed terrenæ laudis appetitu tremuntur (sic). Quandiu vero sumus in valle lacrymarum, in loco quem Deus posuit ad certamen ut vincuntibus coronam daret, ut possim ascensiones in corde disponere et ire de virtute in virtutem, magnopere desidero in sacrarum Scripturarum lectione fervere, et vestras et aliorum doctorum et invenire et experiri theorias; nec vos dedignor vestris cognoscere scriptis, præsertim cum ea, ut pote Domini verba, proposuerim venerari, prædicare, mirari. Imitari namque cupitis illum patremfamilias qui profert de thesauro suo nova et vetera; et sponsam de Cantico anticorum; quæ dicunt: *Nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi* (Cant. vii). Itaque eruditionem vestram gratanter suscipimus, vosque in longo Scripturarum campo currere cohortamur. Victor licet si non incendia jactet, vos cæptum carpatis iter. Uniuscujusque vitii malum in suum recurrit auctorem. Porro *charitas benigna est, non æmulatur, non querit quæ sua sunt* (I Cor. xiii), alterius bona diligit ut sua. Igitur devotis studiis expositionis vestræ Spiritui sancto vela pandatis. Ipsius sancti Spiritus aura vos provehat, et ad portum optati littoris prosequatur.

Hieronymi meritis applaudens gloria famæ
Laudibus attollit, perpetuatque virum.

EPISTOLA XXVIII.

AD FRATRES BAUGEZIENSES.

Mittit eis Vitam beati Hamonis.

Dilectus in Christo fratribus Baugeziensis cœnobii,
G. vestræ sanctitatis servus, perpetuam in Domino
salutem.

Habetis, charissimi, memoriale beati Hamonis, stolam videlicet quam nobis dilectionis gratia delegaverat: cujus vita quam pia, quam religiosa, quam grata Deo exstiterit, scripta subnexa declarant. Hæc vos ad ædificationem legite, et virtutes ejus in ejus muneribus retractate. In Vita beati Antonii S. Athanasius Alexandrinus sic de seipso quasi de alio scribit: *Legatarius*, inquit, *Antonii benedicti, qui tritum pallium cum melote imperio ejus meruerat accipere, Antonium in Antonii muneribus amplectitur, et tanquam magna hæreditate ditatus, latenter per vestimentum recordatur imaginem sanctitatis ejus* Similiter agentibus scilicet imaginem sanctitatis ejus viri Dei Hamonis per ejus munera recordantibus gratia vobis et pax multiplicetur. Ipse ante decessum suum et aliud ex parte sua mihi mitti jussit orarium, quod tantò amplector et servo gaudio, ut Croesi opes habere me credam. Hic beatus audiens fidelem nos et illustrem virum reperisse, qui in paupere loco in quo morabamur domum Cisterciensis ordinis propriis se sumptibus ædificaturum promittebat, si id a rege et a nostris impetrare possemus, ad tam pium opus suis nos consiliis animavit, et regem ipsum cui merito sanctitatis suæ clarus et familiaris erat, secretissimis ad eum nobis intersignis traditis, ut hæc concederet benigne rogavit. Plurimorum etiam sanctorum pignora quæ in loco sæpedito reposuimus ab eo accepimus. Crescat igitur erga eum vestræ devotionis affectus. Mementote mei servi vestri, orantes Dominum Jesum, ut conterat Satanam sub pedibus nostris velociter, illiusque beati viri consortio in cœlesti patria, vobis intervenientibus, merear perfrui, cujus familiaritate et gratia, largiente Domino, in hac peregrinatione merui relevari. Opto vos supernis civibus angelorumque choris per æterna commercia copulari. Iterum divini roris aspersione sæcunda, amplifietur in dies vivens et florens ante Dominum sanctitas vestra.

Pauperiem modico contentus semper amavit,

Et dominus rerum nil cupiendo fuit.

Candidus insuetum miratur lumen Olympi,
Sub pedibusque videt nubes et sidera cœli.

EPISTOLA XXIX.

AD JOANNEM ABBATEM

Futura beatitudinis imaginem in monasterio Joannis Baugeziensis abbatis sibi repræsentat.

Venerabili abbati suo JOANNI, frater G., imitavi virtutem cujus sortitus est nomen.

Amicitia jura tenentes solideque servantes in unum colligit latitudo charitatis, licet locorum ab-

sentia separet. Ipsa mihi cujus blando connexi sumus vinculo, cum opportunum datur reperire nuntium, ut vobis scribam imperat, quamvis ad scribendum animus meus tam non sit cupidus quam nec idoneus; quippe cui ingenium tenue est, et exile. Cogitaveram quidem et in votis habueram, si rerum ratio permitteret ac temporis conditio, ut ipse ad vos venirem, sed quia rebus urgentibus detenti sumus, has interim pro me ad vos vicarias litteras misi. Spero autem, si vita comes fuerit et Deus permiserit, cito me esse venturum ad vos, nec deerit gratia et misericordia Redemptoris fructus multiplex advenienti. Pulchrum namque præbebit spectaculum decor domus Dei, castrorum acies ordinata, religiosa vita fratrum, locus amplificatus, decursus aquarum, deserta in ubertatem conversa, et singula divino cultui mancipata. *Auditui meo dabit gaudium et lætitiâ (Psal. 1)* sermo vivus et efficax, sermo bonus super datum optimum. sermo fidelis et omni acceptione dignus. Verbum bonum, ignium eloquium, gratiarum actio et vox laudis, qua quotidie resonat locus ipse. Afflabit nares Christi, bonus odor, odor vitæ ad vitam, cum ingressus fuero loca vestra, loca fragrantia unguentis optimis: cum ingrediar ad areolas aromatum consitas a pigmentariis; cum ingrediar hortum florenti cespite vernantem, hortum deliciarum, hortum conclusum, hortum producentem flores rosarum et lilia convallium. Ibi pascar in liliis, cibabor pane vitæ et intellectus, et aqua sapientiæ salutaris potabor. Exsultabo et lætabor satius ab uberibus consolationis vestræ. Introducar a vobis in cellam vinariam, et mihi propinabitur exinde, ut pascar in pascuis uberrimis. Salutabimus nos invicem in osculo sancto, osculo columbino, non subdolo, non corvino, non quod pacem mentiat cordium, sed quod veram innuat unionem animarum. Hæc itaque quæ prædiximus vobis veluti quamdam mihi futuræ beatitudinis imaginem repræsentabunt; in qua sane quidquid oculorum demulcet aspectum, sub eodem tempore simul collectum videbimus. *Tanta autem ac talis*, ut beatus ait Augustinus, *erit glorificati corporis pulchritudo, ut et oblectet intuitum et cor nullatenus flectat ad vitium. Et talis*, inquit, *erit illius pulchritudinis delectatio, ut tibi semper præsens sit, et nunquam satietis, imo et semper satietis. Si enim dixerò quod non satiaberis, fames erit. Si dixerò quod satiaberis, fastidium timeo: ubi nec fastidium erit nec fames. Quid dicam nescio, sed Deus habet quod exhibeat non invenientibus quomodo dicant et credentibus quod accipiant. Ibi nimirum omnem melodiam, omnem omnino harmoniam, quidquid concinnum et suave est auribus sub eodem momento perenuiter percipiemus. Ibi omne pigmentorum genus, et omnium suave redolentium rerum simul experiemur odores. Gustare poterimus omne quod dulcorem affert gustatum, tangere quidquid convenienter delectare poterit tactum. Ad sanctorum oculum*

complexum et conspectum venire ineffabilis letitia est. Quam perfectissima pulchritudo! Quam beatissima delectatio! In qua ut sæpediti doctoris verbis ntar, fulget animæ sanctæ quod non capit locus, ubi sonat quod non rapit tempus, ubi olet quod non spargit status, ubi sapit quod non minuunt edacitas, et ubi hæret a quo non divellit satiety. Ad percipiendam sanè tantæ beatitudinis gloriam * nos vestris præcibus ac meritis confidimus adjuvari. Valet et pro nobis Dominum frequenter supplicate. Ad relevandum animum tuum tres tibi, charissime, spirituales ludos destinare curavi, de pastoribus, de dignis, de pieturis. Nos itaque intuens et mente retractans, disceas delectabiliter in Scripturarum campo ludere; te exiguis eximia cogitare. Etiam ipsa coram Deo sapientia ludit, unde et ille:

Ludit in humanis divina potentia rebus,

ludit Isaac cum Rebecca, David saltat totis viribus coram Domino, cytharam tangit, Christum lra personat, et in decachordo psalterio a mortuis excitat resurgentem. Sed non expectes, ut hæc tibi ore edisseram, ut exposito disertoque sermone profundam. Est alibi tibi querenda styli venustas.

Anie leves ergo pascentur in æthere cervi
 Quam vester nostro labatur pectore vulnus.
 Sermo brevis, si vivere vis, clam iudice teste,
 Clam pudeat quod non deceat fieri manifeste.
 Corpore deposito cum libet ad æthera perges,
 Et ades hominem factus Deus ætheris alui.

EPISTOLA XXX.

AD R. TROARNENSIS ECCLESIAE PRÆCENTOREM.

Ut se per litteras saltem visitet.

Dilecto in Christo fratri et præcordiali amico suo R. (14) Troarnensi ecclesiæ præcentori, G. indignus Sanctæ Barbaræ subminister, psallere sapienter.

Amicorum, ut ille ait, *orata curare bonæ frugis officium est, præcipue si non refragetur æquitas postulantis.* Dilectionem autem vestram rogaveram quatenus directis litteris parvitatem meam cantando mihi aliquid favorabile de canticis Sion, exhortari, visitare et consolari dignaretur. Raro quippe nos corporeis oculis intuemur, raro mutuis alloquiis fruimur, et vereor ne amicitia memoria temporali silentio consenescat. Eapropter volebam ut vos in litteris vestris tanquam in speculo possem inspicere, et magno æstu desiderii sitiëbam, ut ex corde lingua tingeret quod mens auribus in chartæ saltem pagina resonaret. Nolo enim litteras de summo ore stillantes; illas peto quæ, ut quidam sapiens ait, *arescere nesciunt, quæ ex intimo pectoris fonte promuntur.* Nec dico sit in eis illita Tulliano melle festivitas, vel ut Atticis salibus sint aspersæ, vel thymo odoratæ, sive Nestorea, ut ita dicam, manu; sed ut solius sint charitatis calamo scriptæ. Hæc, ut nostis, invenitur in corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. In hujusmodi ergo litteris desiderabam amicum quodammodo

A habere præsentem, sed propter occupationes vestras habeo vos excusatum. Neque enim causam silentii voluntati aut desidie vestræ, sed ipsis occupationibus applico. Apud vos itaque meus sermo primam janam reseravit, dum primus in vos oris mei munera jaculor, vos cum tempus habetis præsentiam vestram nobis saltem in schedula exhibere curabitis. Turpilius comicus tractans de vicissitudine litterarum: *Sola, inquit, res est, quæ homines absentes præsentem faciat.* Litteras primum, ut scribit Cassiodorus, et ut frequentior tradit opinio, Mercurius multarum repertor artium volatu strimoniarum avium collegisse memoratur. Nam et hodie græcæ, inquit, quæ classe consociant alphabeti formas, natura imbueute describunt, quem in

B ordinem decorum redigens vocalibus consonantibus congruenter admistis viam sensualem repperit, per quam alta petens ad penetrata prudentia mens possit velocissima pervenire. Per hanc sensualem viam cooperante Dei gratia ad ipsius sapientia secreta, ex parte vos jam pervenistis. Hinc est quod divinas leges legitis et intelligitis, hinc est quod secundam illam pulcherrimam et saltberrimam Apostoli exhortationem: *In psalmis et hymnis et canticis spiritualibus cantatis et psallitis in corde vestro Domino (Ephes. v).* Hæc cogitatis, hæc sapitis, hæc relexitis: inde est etiam quod Patrum scripta et carmina multimoda internas aures vestras nocte dieque demulcent; sed parumper in auribus vestris liceat inter olores anserem strepere. Audite et intelligite cum præcipue perstrepat anser, ex usu venit ut opem desiderantes ad suffragia præbata confugiant. Ut igitur nobis arrideat effectus optati, ferte in curam spem petitionis: hæc est autem petito nostra, ut enixius oretis quatenus nobis detur a Domino venia peccatorum, gratia meritum, gloria præmiorum. Attentionem pro nobis orantes vos Domini Salvatoris gratia tueatur et foveat.

C Voti nostri est ut sancta congregatio vestra bene valeat, et perpetua meritum dote ditescat. Spiritus sanctus adjuvans indrmitatem nostram, et intellectui rationem, et voluntati devotionem inspirans, non errori locum relinquat, non tepori. Valet et organa vestra quæ suspendistis, amicum qui interrogat vos verba cationum cum opportunum fuerit audire facite.

Fit vox grata chori quoties cor concinit ori,
 Multaque dulcedo dulci venit ex citharædo.
 Illa dies mihi cum liceat tua dicere facta
 En erit ut liceat mihi totum ferre per orbem.

EPISTOLA XXXI.

N . . . AD GAUFRIDUM.

Videtur esse responsio ad præcedentem.

Charissimo in Christo Patri et amico G. canonicorum Sanctæ Barbaræ, Dei gratia præeunte, ductori, ille suus quondam non ultimus inter amicos

(14) Troarnum, ordinis Sancti Benedicti monasterium in diocesi Bajocensi, Cadomum inter et S. Barbaræ cœnobium.

ut credo, spero, gaudeo, prospere procedere in mandatis et justificationibus Domini sine querela.

Nudiustertius cum sibi familiarem vestri memoriam cor meum recoleret, quam fateor aliquoties nec dormienti deesse repente cogitare cœpi, ac pro eo quod vobis non rescripseram meipsum reprehendere, maxime cum reprehensionis notam incurrisset metuerem pro ingratitude vel contemptu. Sed absit hoc a me, absit et ab omni vere diligentis affectu, quod sane hand aliquid fuisset, quam retribuisset mala pro bonis. Verumtamen de negligentia qualicumque et segnitie mea excusare me usquequaque non possum, sed vel sero reddita intuitu charitatis habeat me excusatum. Nec exquirendus mihi magnopere sermonis ornatus, hoc magis optanti ut respersum aliquod vestrae exactiori de pectoris mei paupertate depromens, largiente Christo, vestrae satisfaciam voluntati. Unde igitur loquendi initium sumam? Si loqui cœpero, os meum condemnabit me, et merito; quid enim in me reprehensione non dignum? Sed *et qui laudabant me, adversum me jurabant* (Psal. ci). . . . vocatur eorum mendacium, et qui beatificant seducentes, et qui beatificant præcipitati. Mendaces enim filii hominum in stateris, decipiunt de vanitate semelipsums constantes se nosse Deum, seipsum non cognoscentes, bona sua, si qua sunt, præ oculis habentes, mala vero dissimulantes, aut quod pejus est defendentes. Et hæc est statera dolosa, et detestanda mensura, vitam suam inæquali iudicio trutinare. Ob hoc itaque versicolorum vestrorum sententia me promovet, qui dum taciturnitatis meæ inertiam tacite increparent, confusionem meam pariter detexerunt, hoc ut recordor modo subscripti :

Ille dies mihi cum liceat tua dicere facta,

En erit ut liceat mihi totum ferre per orbem.

Quæ facta, dilectissime? vanam vitam, conversationem tepidam, frigidam dilectionem. Hanc operationem meam ego cognosco. Miserum me, qui ferri debeo, laudes recipiam? Hæccine sunt facta illa insignia quæ toto referantur in orbe? Absit, absit! Tolerabilius est ut suos lateant inter parietes, aut, quod optabile magis est mihi, deleantur de libro qui aperietur in die iudicii, hoc est de conscientia mea, quam pravo sequaces corrumpunt exemplo. Sed causari forsitan non sine causa potestis, car pro canticis Sion quæ poposcitis de fluminibus Babylonis loquar, cum tantum distare videantur auster ab aquilone, Sion a Babylone, carmen a lamentatione. Verum quid mihi et canticis? Utinam super hæc flumina mea sedenti mihi solitario et tacenti flere magis libeat, quam aliquid dicere, si forte vel modicum levare super me tanquam a Domini spiritu mercar in desiderio animæ proclamans ex recordatione Sion: *Anima desideravit te in nocte* (Isa. xxvi). Quæ est ista nox, nisi vita mea misera, et obscura nebulis tentationum, vitiorum tenebris, et caligine peccatorum? Sed

cur vobis adhuc onerosus existo, qui factus sum millimetipsi gravis, luctum pro cantico prosequens, nec inducens animum cantare rogatus? Attamen non omnis stectus cantum excludit, quia est quædam fere voluptas, dum suo anima luctu pascitur, lamentis gaudet, suspiriis vegetatur, ut subito in vocem exultationis et confessionis sonus epulantis erumpens, dicat cum Propheta: *In te cantatio mea semper* (Psal. lxx); et: *Cantabo Domino, qui bona tribuit mihi* (Psal. xii); et: *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ* (Psal. cxviii). Quam læto sinu taliter de prælio revertentes, mater illa nostra excipit, et consolatur filios suos qui renuunt consolari in hoc sæculo, exsillii sui ærumnam quotidie mœrore portantes, qui bona sua non receperunt in vita sua, consolationem quæ lugentibus repromittitur a Domino præstolantes. Sed et ipse Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis occurrens, amplexatur eos dextera sua, qui Filii ejus unigeniti amore languentes, et desiderio fatigati, lævam ejus sub capite habuerunt, pretiosæ illius margaritæ claritate radiati, et radicati charitate, fontem perennis vitæ anhelo spiritu sitientes. Ideoque benignus Jesus jam sub umbra illius quam desideraverant residentes refrigerat, et torrente voluptatis suæ potandos deducit ad vitæ fontes aquarum, abstergens omnem lacrymam ab oculis eorum, et demulcens eos in gaudio genitili, collocans in paradisi amœnitate, in solio Patrum prælectorum, in splendoribus sanctorum, in angelica patria, in civitate Dei, in regione vivorum. Ad hanc, dilectissime, felicissimam regionem mortis ac malorum ignaram; ad hoc æternæ jucunditatis regnum, quo aufugit dolor, et tristitia, atque suspirium, inspirante Deo, vita nostra suspiret, donec aspiret nobis dies illa æternitatis, et inclinentur nostræ mortalitatis umbræ, si forte inter pios suspiriorum singultus intercepti, et si non sicut adolescentulus ille de tribu Benjamin mente excedens Deo usque ad tertium cœlum, vel quasi hora dimidia anima nostra conversa in ærumna sua incipiamus flere præ amore, et respirando in gratia cantare, in cordibus nostris Domino dicentes: *Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum, quia odor tuus concupiscentias in me excitavit æternas* (Cant. i). Ambulemus ergo et cantemus, sed expediti, sed exonerati, ut velocius et securius percurramus iter nostrum, quod latrunculi obsident. Beata et segura paupertas spiritus, animus autem avari non beatus, sed semper est pavidus, et væ illi, quia tacet, David vel Moysi non habens clamorem. At contra

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Ut nam vacui simus, non veritate, sed vanitate; non oleo, sed vento; non oris, sed cordis appetentes testimonium; non verbis, sed virtutibus proficientes, imo et in virtute verborum, quia in hujusmodi cili fortitudine usque ad montem Dei pervenitur. Et læ-

cerna pedibus meis verbum tuum, ait sanctus, et *lumen semitis meis* (*Psal. cxviii*). Dulcia sunt super mel ori eloquia divina, dulcius tamen cordi sapientia sapit. Dulcissimam vero divinis auribus virtutum consonantia reddit harmoniam, quam dilectum nostrum gaudeo assecutum, qui collatam a Deo simplicitatem summæ prudentiæ maritavit discretionem temperantiæ, humilitatem fortitudini, justitiæ misericordiam, ut per diem quadrigæ salvationem quinta illa rota quæ spirituali plaustro solet impedimento esse, contrita sub pedibus velociter currentis, in directum eat per viam regiam quæ ducit Bethsamis, non declinans ad dexteram prosperitatis, vel ad sinistram adversitatis, portans arcam sanctificationis, bonam scilicet conscientiam, habentem manna, id est fidem non fictam, per quam Christus habitat in cordibus nostris, sicut ait Apostolus. Gaudeo igitur in vobis, sed volo vos memoris immemorem nequaquam existere. Factus sum enim insipiens, vos me coegistis proferre carmen in nocte, musicam in luctu, in dilecti miseria jubulum sanctitatis. Obsecro vos tanquam advenam et peregrinum, lubricantem et fatuum manu vestræ orationis tenete me et ducite caute, ut vobiscum perveniam quo tenditis, ad domum videlicet veri Solis justitiæ, domum non manufactam æternam in cœlis, mundatus a peccato, et lotus ab iniquitate mea in labro æneo facto de speculis mulierum quæ excubant ad ostium tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei in Sancta sanctorum, in candidissimam lucem, in admirabile lumen, ubi flores rosarum et lilia convallium non marcescunt, ubi cantatur ineffabile et inimitabile virginitatis canticum; ubi deliciis affluere et exultare Domino facit populum humilem et beatum qui solus scit eam jubilatio . . . charitatis. Ibi decor et gloria Libani, Judicæ notitia, visio Israel, caminus Jerusalem, Sabbati requies, remissio jubilæi. Ibi gratia pro gratia, Sabbatum ex Sabbato, mensis ex mense. Ecce iterum qui de terra est, de cœlo loquitur, et nox diei eructat verbum, et cantare nititur imperitus, cujus vitam vox remordet, verba verberant conscientiam, et dictis opera non respondent. Sed quid mirum, si de bono loquar, non bonus? sed infelix ego homo, de quo Balaam non potuit silere jumentum. Terrenis inhians cupidus et avarus, merito jumentis insipientibus comparatur, et a dignitate recedens conditionis, seu rationis humanæ, bestialem migrat in sensum, imo et a Deo recedens in terra scribitur, qui neglecto superiorum appetitu, talentum intellectus quod acceperat abiens et fodiens abscondit in terra, non abscondendus in foasa humo a facie timoris Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram, nisi pœnitendo respiciens excusso pulvere pedum, abjecta luti et lateris servitute, relicto adulteræ pallio, contactus mundi contagia beata melius paupertate vestitus evadat, et elegans fugiensque in desertum quod deseruit, de

A terra aliena in qua inveteravit inter omnes inimicos suos in terra promissionis intrare, et in gentis sancte, in populi peculiaris et acquisitionis numerum, in adoptionis gratiam, et in gloriæ filiorum Dei mereatur recipi libertatem. Proinde, charissime, edomito et subjecto spiritui carnis jumento, suspirantes in cœlum, cum gemitu et suspirio pietatis per sancta desideria transeamus ex hoc mundo ad Patrem, quæ sursum sunt postulantes, non quæ super terram. Terra enim hæc quam calcamus, et quam calcare debemus, quam dedit nobis in maledictione spinarum et tribulorum, sitiens, et sicut dicitur sic est arida. Terra vero illa promissionis in qua vere vivitur, sicut in diebus vernis floret in decore, frondet in gratia, fructifera est in benedictionibus, fluminis impetu, fontibus Salvatoris, et in vitam æternam salientibus aquis irrigua. Ut jumentum igitur facti, sed non sicut Balaam, qui divinis recalcitrans stimulis dorsum mentis transeuntibus incurvavit, imo mansuetudine et humilitate cordis Dominum Deum portantes, ipso præserte, et gressus nostros in semitis suis perficiente, tendamus in Jerusalem cœlestem, ut mereamur videre bona Domini in terra viventium, bona æterna et ineffabilia, quæ nec æstimare, nec desiderare, nec promereri digne possumus, sicut scriptum est, quod *oculus non vidit, et auris non audit, et in cor hominis non ascendit* (*I Cor. ii*), et promissiones tuas quæ omne desiderium superant, etc. Et non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, ad quam nos perducatur Jesus Christus. Amen. De recordatione tremendi iudicii, et pavore gehennæ aliquantulum forsitan turbatus sum, sed non sum locutus; scio enim cui locutus sum, et de quo credidi, et certus sum quia non sicut servus, aut mercenarius, sed sicut filius in domo patris abundans panibus, et per ignem, et per aquam, id est per charitatem et sapientiam jam eductus in refrigerium, meliorem transivit in effectum cordis; unde præsumptionis vanæ argui me posse non abnego, qui talis talenti, licet non solum, sed merum, ausus sum admonere. Sed quem accusat temeritas, charitas excuset; magis tamen intellexi super me egenum et pauperem, quam super illum qui sermonum meorum non eget. Sed jam finem postulans sermo claudendus est. Desiderio autem desidero, non tam chartis, quam charitatis vestræ in colloquio et visione frui solatio, ut refrigerer vobiscum, ut vitta illa coccinea et eloquium dulce cordis mei evagationes restringant. Jungantur saltem votis qui locis separantur ab invicem, et absentia sint præsentem, qui præsentia sunt absentes. Vereor tamen ne amicitia vestra, tanta absentia, tantoque sepulta silentio, tanquam moram faciente sponso, dormitet et dormiat. Illud nobis potius contingat. Vinum novum amicus novus veterascet, et cum suavitate bibes illud. Dicere solebat sanctæ recordationis Haimo, totum se reformatum esse, cum post multum temporis ipse

amicum, vel aliquis eum videret ex omnibus charis ejus. Recessit pastor bonus, fons aquæ vivæ, dominus Willelmus vetus prior Cadomi, sed jam novus ircola paradisi, cujus, obsecro, non obliviscamini; dulcis est enim et pia ejus memoria, ut et ipse non obliviscatur misereri nostri. Sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, tum ut debitum illis charitatis solvamus, et illi a peccatis salventur, tum ut reminiscantur et convertantur ad Dominum, dum bene illis fuerit, suggerentes pro nobis, ut educat nos de isto carcere, et cœlestium bonorum faciat esse consortes. Salutât vos per me dominus Simon monachus Sancti Salvatoris, et vere, ut credo, monachus Jesu. Salutât vos ad extremum omnium extremus, præsentium scriptor, cujus nomen taceo, ne proditum displiceat, non confusione vocabili, sed vilitate personæ. Hunc familiaribus vestris, quos cœlestem in terris agere vitam noveritis, commendate, ut ei sit præmium, ipsis intercedentibus, supplicium evasisse. Valet in Domino semper; iterum dico, valet, et id potius agite ut aliquando obliviscamini mei, quam ut aliquando recordemini mei, Deus pacis sit semper vobiscum. Amen.

EPISTOLA XXXII.

GAUFRIDI AD QUEMDAM JUVENEM EREMITAM.

Salutaria ei dat monita.

Petiit a me obnixè atque suppliciter pater tuus, ut tibi scriberem et in juvenilis ætatis flore constitutum maturioris consilii pondere redderem graviori. Patris namque est timere de filio graviora pericula veris. Ferreas mentes, teste Hieronymo, libido domat, quæ transacta semper sui relinquit pœnitentiam, nunquamque satiatur, et extincta reaccenditur. Hic est carbo sulphureus ardens et fetens. Illic est ignis usque ad perditionem devorans et omnia eradicans virtutum genimina. Hæc est inimica Deo, inimica virtutibus; hæc est mus in pera, ignis in sinu, serpens in gremio, maleque suos remunerat hospites. A facie hujus suavissimæ pestis fugias, et ab omni levitatis specie oculum, ora, manum, omnesque corporis gestus refræare studeas. Est versiculus ille vulgatus:

Risit et arguto quiddam promisit ocello.

Impudicus oculus impudici cordis est nuntius. Dulcius cordi tuo insedeat amor pudicitiae, induens ipsum castitatis affectum, quem induerat qui dicebat: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine (Job xxx)*. Si tentatio te perculerit, ad te post tentationem reversus, et de temetipso erubescens apud te ipsum, in te ipsum ultor severissimus exardescas. Attende gaudia fugitiva, vitæ miserias, celerem mortem, vitam post mortem seu in bono seu in malo perpetuam. Purum cor habeas, oculum columbinum. Accingere quasi novus tiro ad spirituale certamen, induere arma potentia Deo, sanctæ paupertatis humilitatem, rigorem disciplinæ, orandi assiduitatem; prolixitatem orationis comitetur fervor devotionis.

A Recordare quanta tibi fecerit Deus, nec donis ejus ingratus sis, sed satagas mente semper ire ad meliora. Omnis hypocrisis omnisque simulatio longe sit a te, ut omne bonum quod a te agitur, per intentionem semper ad cœlestia levetur. In actu, in locutione, in cogitatione tua circumspectus sis, ut ea quæ Deo displicent perfecte deseras, et quod ostendis humanis oculis habitu, hæc ante Dei oculos moribus præteras. Quod vis ut faciant tibi fratres tui, et tu secundum Domini præceptum facito illis, in quo brevi accinctoque præcepto multa simul monita continentur. Non sis quasi arundo vento agitata, sed inflexibilem mentis verticem inter laudes hominum et derogationes teneas. Villis, suppellex, humilisque cellula sufficiat tibi, ne illud quod de Megarensibus dicitur tibi quoque cõaptari possit: *Ædificant quasi semper victuri, vivunt quasi altera die morituri*. Ne obliviscaris quia cujus vita moritur in culpa, illius mors vivit in pœna. *Etsi amara est potio*, ait Augustinus, *tamen bibenda est, quia in periculo sunt viscera: multoque melior modica amaritudo in faucibus, quam æternum tormentum in visceribus*. Infinita vero de Scripturis exempla suppeditant quæ avaritiam te doceant esse fugiendam. Hieronymus ad Eustochium: *Quid ante non plures annos, inquit, in Nitria gestum sit referam. Quidam e fratribus parcius magis quam avarior et nesciens Dominum xxx argenteis venditum, centum solidos quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit. Initum est inter monachos consilium (nam in eodem loco circiter quinque millia diversis cellulis habitant) quid huic facto opus esset. Alii pauperibus distribuendos esse dicebant, alii dandos Ecclesiæ, nonnulli parentibus remittendos; Macarius vera, et Pambo, et Isidorus, et cæteri quos Patres vocant, sancto in eis loquente Spiritu, decreverunt infodiendos esse cum domino suo, dicendo: « Pecunia tua tecum sit in perditione. » (Act. viii.) Ne hoc quisque creduliter factum putet. Tanta per totam Ægyptum cunctos terror invasit, ut unum solidum dimisisse sit criminis. Huic itaque vitio abrenuntians, in via Dei quotidie sancti desiderii gressus ponas. Humilitati præcipue stude, nec te per elationem subleves ut cœlestis regni purpuram in mente serves. Vadas ad utilitatem proximi, stes ad custodiam tui, eleveris ad contemplationem Dei, quod ut possis, te ad cœleste desiderium pennæ virtutum levent. De nulla tamen virtute confidas; sed sub magno timore trepides, donec mens tua igne sancti Spiritus calefacta et vehementer inflammata, timorem in amorem vertat. Non appetas illis placere quos scis Deo displicere. *Stultum valde*, ait Gregorius, *si illis placere quærimus, quos non placere Deo scimus. Dea enim se amicum denegat, qui ejus placet inimico; et inimicis veritatis adversabitur, qui eidem veritati in corde subjugatur. Aurem sanæ doctrinæ libentor accommodes. Verbum Dei, ait Sanctus, semen ir-corde audientis est, et audior bonus inde profert**

magnum messem scientiæ, unde parvum prius acceperat semen linguæ. Ut autem in cujusdam sancti actibus legimus, interioris hominis nostri pulchritudinem, fortitudinem, puritatem, indicare debent mores nostri et vita, ipsum exteriorem, ita uno semper modo ipsoque modestissimo et decentissimo gerere, ut nihil prorsus appareat in eo quod possit intentos offendere, verbum otiosum non solum non proferre, sed nec nutum, nec manum pedemve movere frustra. Nihil sit non ædificans in vestro incessu, aspectu, habitu, vultu. Denique vultus hilaritatem non fuscet mœror, nec leviget risus. Totum in vobis disciplinatum, totum insigne virtutis, perfectionis forma. Remissi interdum, dissoluti nunquam; negligentes nihil, etsi pro tempore multa dissimulantes; quieti sæpe, sed minime aliquando otiosi. Hortor itaque ut ista observans vestigiis inhæreas beati Eligii, in cujus loco nocte dieque versaris, verbis sanctorum utens quasi in brevi tabella latissimos ostendere volui. *Videtur hic deesse aliquid.*

EPISTOLA XXXIII.

AD HUGONEM PRIOREM S. MARTINI SAGIENSIS.

Hugoni prioris Sancti Martini Sagiensis laudes prædicat, docetque quomodo ad Resurrectionis Dominicæ festum præparare se debeant.

HUGONI venerabili priori sancti Martini Sagiensis, auct. G., quod sibi.

Potuit sine litteris lator præsentium, si quid de me quereretis, exponere; sed quia, ut ille ait, *fastidiosa salutatatio est, quæ nudo sermone profertur,* junxi scripta mandatis, et eo maxime, ut sermonum vices nobis esse possint solatio. Congruum est enim, ut hujusmodi remedio tædium nostræ peregrinationis relevenus, et mutuam diligentiam religiosis salutationibus excolamus. Crescere quotidie inter nos amicitie debitum volo. Scribo itaque vobis non in doctis humanæ sapientiæ verbis, quam Deus destruet, sed in simplicitate cordis et charitatis sinceritate, quæ nunquam excidet. Nulla erit hic rhetorici pompa sermonis, nec enim in talibus magnopere eruditus sum, sed nec decet religiosos aures fulgore sæcularis eloquentiæ delectari. Habent qui eas spiritualiter delectent, sanctos scilicet doctores divinæ lacteo eloquentiæ fonte manantes. Confido autem in Domino quod, meritis vestris adjuvantibus, steriles in me et emortuas aquas vivificet, et cœlestis sapientiæ sale condiat, et gratiæ suæ infusione fecundet. Ipse arva arentia irrigat, et torrentem spinarum ac mare mortuum condulcorat. Inde est quod divino rore irrigatus, et in charitate radicatus et fundatus, summo nitimini studio cum Elia stare in foramine petræ, per angustias acus transire, et posteriora Domini contemplari. Inde est nimirum quod pedibus vestris mundum subjicitis, quod hic contenditis ut alibi coronemini. Et vos plane ad

A exemplum Eliæ habetis currum igneum, qui vos in astra sustollat, quem qui ascenderit mortem non gustabit in æternum. Hæc est quaternarum quadrige virtutum, prudentiæ, temperantiæ, fortitudinis et justitiæ. Prudentiæ, ut fertur, est mundum istum et omnia quæ in mundo sunt divinatorum contemplatione despiciere, et omnem animæ cogitationem in sola divina dirigere; temperantiæ, nihil appetere pœnitendum, in nullo moderationis legem excedere, sub jugo rationis cupiditatem domare; fortitudinis, animum supra periculi metum agere, nihilque nisi turpia timere, tolerare fortiter vel adversa vel prospera; justitiæ servare unicuique quod solum est. His religiosi ac Deo dilecti quidam humanorum fuga solis se gaudent inserere divinis. *Hæ sunt virtutes, ut ait Sapiens, purgati jam defæcatique animi, et ab omni hujus mundi aspergine presse pleneque detergi.* His virtutum ornamentis ad digne celebrandam proximam Dominicæ resurrectionis diem, vobis orantibus, præparemur, cujus suavissimus odor mundum aspersit, ut nulla pars orbis, ut Alexander papa scribit, alienam se ab odore isto sentiat, vel expertem, sed omnes gaudeant se odore hoc suavissimo spirituales nequitiis in cœlestibus jam vicisse. Porro, ut ille ait, ad ipsius Christi resurrectionem spiritualiter denotandam, sanctæ mulieres ad sepulcrum aromata detulerunt, suavitate redolentium unguentorum ipsius gloriam præfigurantes, quæ utique terrorem inferis, cœlis gaudium, terris intuitu sanctitatem. Ista vobis, ut amico loquens, scribere præsumpsi: licet autem unctionem habeatis a sancto, quæ docet vos de omnibus sanctum tamen datum canibus et margaritas conculcatas a porcis auferte. Nostis enim quia per canales lapideos aquæ fluunt ad areolas, et Moyses cui Deus loquebatur facie ad faciem sicut solet homo loqui ad amicum suum, acquievit consilio Jethro viri gentilis; et Elias ignipotens et nubium clavis, escam patienter expectavit a corvo. Faciem vestram det nobis in brevi Pater misericordiarum videre cum gaudio.

EPISTOLA XXXIV.

AD R. PRESBYTERUM.

Quid significet in Missa statio sacerdotis ad dexteram, et de quibusdam aliis ritibus.

Venerabili amico et compresbytero suo (15) It., G. omnium peripsema sacerdotum, sapere et intelligere, ac novissima providere.

In me mihi bene complacui, si quid possim agere, quod tuæ possit voluntati complacere. Postulâs autem ut stylo digeram quid significet in missa statio sacerdotis ad dexteram, et cur Evangelium legitur in sinistra, et ni fallor, cætera hujusmodi tibi cupis explanari. Laudanda voluntas in sacerdote, qui timet illam Domini sententiam: *Quia tu scientiam repulisti, repellam et te, ne ca-*

(15) Ad quem supra epist. 8 et 19, scripsisse videtur, et infra epist. 38

cerdotio fungaris mihi (Ose. iv). Sed non tibi propria me tradidisse putes, nec tanquam nostra suscipias, sed ex multis sermonibus Patrum, quorum digna satis laus est in Ecclesia, quæ huic aptæ videbantur negotio noveris decerpisse sententias. Intellige itaque quæ dico. Dabit enim tibi Deus in omnibus intellectum. Igitur introitus sacerdotis ad altare notat Filii Dei in hunc ingressum mundum. Adsunt flammantes cereoli, videlicet insignia gaudii quod in ortu Salvatoris omni mundo effulsit, de quo angelus ad pastores: *Annuntio, inquit, vobis gaudium magnum (Luc. ii), etc.* Sacris indutus ingreditur: unde egregius versificator:

*Vestibus ille sacris legitur, texit caro Verbum,
Tota carens mucula, tota sacrata Deo (16).*

Significatur autem, ut breviter dicam, per albam munditia, per zonam continentia, per superhumeralia justitia, per manipulum discretio, quæ est omnium mater virtutum; per stolam jugum Domini suave et onus leve; per casulam vero, qua super omnia ornamenta induitur, sanctitas et justitia, quibus sacerdotalis gloria fulgere debet, designatur. Pergit vero ad dextrum cornu altaris, quia dextram Christus semper egit vitam: dextra enim vita acquiritur cœlestis gloria. Jam dictus versificator:

*Ille, inquit, stat a dextris quia quæsiit auctor inanes
Exsecrata deos gens quasi dextra fuit.
Inde: ait, sinistrorsum Domini sacra verba leguntur.
Rejicente fidem Judæa gratia Christi
Transiit ad gentes, Israel errat adhuc.
Transiit hic quoties Evangelium recitatur,
Mentibus occurrit, exprimiturque loco.
Ad lavam legitur, quia quo transiit aberrans,
Et velut a læva gens idolatra fuit.
[Ad (17) Christi reditura fidem Judæa notatur,
Cum Pater ad dextram sedit et explet opus.]*

Sed non omnia tibi proposui scribere, quæ tu in Patrum scriptis poteris invenire. Sane de his quidam non parum mirantur, quod jam confectis sacramentis signum crucis apponitur. Ubi enim dicitur: *Hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, et calicem salutis perpetuæ*, quinarium crucis signaculum panis et vini imprimens substantiæ, Christo sedenti ad dextram Patris veraciter concorporate eruditum contemplatorem rerum ad illam beatam passionem mittit. Hæc ergo sunt illa viventis petrae foramina, in quibus formosa est et immaculata columba, scilicet Ecclesia, in quibus tunc certius nidificat, cum inter verba prædicta, per quinque crucis signacula quinque dilecti plagas, videlicet duas manuum, totidemque pedum, et unam lateris fida contempletur memoria. Sicut autem recordatio passionis ipsius Ecclesiæ vulnerat charitatem, sic et memoria resurrectionis confortat fidem, et contemplatio ascensionis lætificat spem. Itaque assistentes ad offerendum recte dāvidamus, id est prius nosmetipsos offerentes,

(16) Hildebertus Turonensis archiepiscopus.

(17) Hæc duo carmina desiderantur in editis Hildeberti, et in ms. codice Majoris-Monasterii tem-

arietinam spiritus proterriam et taurinam feritatem hircinamque libidinem jugulantes mortificemus, juxta illud quod in Psalmo canimus: *Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boves cum hircis (Psal. lxxvi).* Tunc Deus nostra accepta sacrificia habere dignabitur. Cur vero tres portiones de hostia stant, satis eleganter ille versibus canit:

*Pars, inquit, intincta mero pro viris orat, opusque
Sanguinis et carnis expiat ipsa caro.
Pro bene defunctis, quorum purgatio unus
Hoc interventu non eget, alter eget,
(18) Offerimus tibi, Christe, duas, sed propter eundem
Oblatae pariter non operantur idem.
Nam pars pro justis, pars est pro justificandis
Illa refert gentes, supplicat ista Deo.*

Hoc autem sacro sanctum altaris mysterium idcirco missa dicitur, quia ad placationem et solutionem inimicitiarum quæ erant inter Deum et homines sola valens et idonea missio est. Sed hæc nos de missa dixisse sufficiat. Si autem quæris quid ara, quid calix, quid patena, quidve corporalia designent, audi:

*Ara cruris, tumulique calix, lapidisque patena,
Sydonis officium candida byssus habet.*

Porro in thuribulo,

*Sunt tria quæ signes, vas, thus, signabis et ignes.
Vas cor, thus psalmus, calor intus Spiritus almus.*

Sed vide ne in thuribulo tuo offeras ignem alienum coram Domino; hoc enim fecerunt Nadab et Abiud filii Aaron, et mortui sunt. Ignis sacer ignis domesticus est charitatis; unde Propheta: *In meditatione mea exardescet ignis (Psal. xxxviii).* Ignis cupiditatis, ignis luxuriæ est ignis alienus; unde Job: *Ignis est, inquit, usque ad perditionem devorans, et omnia eradicans gemimina (Job xxxi).* Vides quod ignis iste, in multis hodie multiplicior exarsit, qui puritatis Auctori in puro corde et corpore ministrantes, non verentur stare angelam [f. ante angelum] Domini, qui secet melios et disperdat; sed omnino audent Agni immaculati sacras contingere carnes, intingere in sanguine Salvatoris manus nefarias, quibus paulo ante, proh dolor! carnes meretricias attraxerunt, sic circumire altaria, frequentare psalmos, cum et hujusmodi laus sit exsæcrabilis, et oratio sit in peccatum. Vendunt sacramenta, justitiam produunt, quorum guttura necdum traxit ad laqueum, necdum præfocavit fauces verbum blasphemix, vox sacrilega, sermo nequam: *Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? (Matth. xxvi.)* Ex istorum thuribus procedit coram Domino pro suavi odore fetor, non veniat in judicium istorum anima mea, nec sit in cœtu illorum gloria mea: quoniam *ignis succensus est in furors Domini contra illos, et ardebit usque ad inferni novissima (Deut. xxxii).* Sed jam veniendum est ad id quod tandem exarari tibi postulas, videlicet quid sacerdos plebi, quid plebs pore Hildeberti exarato.

(18) Hæc paulo aliter in editis.

debeat sacerdoti. Quod ut succinete dicamus, sacerdotis est erudire, et intervenire; erudire quidem verbo et exemplo, Deum placare prece et sacrificio. Hæc sunt ergo quæ populo debet: verbum doctrinæ et exemplum vitæ, hostias et preces pro eis offerre. Unde Petro dictum est: *Simon Joannis, amas me? pasce oves meas* (Joan. xxi). Ideoque tertio repetitum, tertio dictum *Pasce*, nec mulge, seu tonde, vel semel additum est. Sacerdos igitur Dominicum pascere gregem magis satagat quam tondere, et pascere tripliciter: exemplo conversationis, verbo prædicationis, oblationum fructu et orationis. Est itaque sacerdotalis professionis cœlestem sacrificii placare indignationem. Non omnes tamen apud Deum impetrant, qui pro aliis interpellant; neque omnes Deum placant, qui Deo immolant. Immolat facinorosus, sed per Isaiam dicit Deus: *Facinorosus qui mihi immolat, quasi qui canem occidat* (Isa. lxvi). Et Propheta: *Iniquitatem si aspezi in corde meo, non exaudiet Deus* (Psal. lxxv). Non placatur talibus votis Deus, imo exacerbatur hostiis impiorum Deus. *Cum is*, ait Gregorius, *qui displicet ad intercedendum mittitur, iudicis animus ad iracundiam provocatur*. Exacerbant itaque Deum sacrificia tua, si ei displicet vita tua; placabitur autem tibi, et aliis per te, si puro corde et corpore sacrificatur ei a te. Sed ne longius protrahamus, dicamus, quod proposuimus, videlicet quid et plebs debeat sacerdoti. Exhibere debet iustitia plebis sacerdotibus, propter honorem Dei, cujus ministri sunt, subjectionem humilitatis et devotionem charitatis, ut omnis eorum obedientia et humilis sit et devota. Porro vidisti pallorem in foliis, scias esse vitium in radice; vidisti scelus in plebe, culpam esse noveris in sacerdote. Sed jam loquendi finem faciamus, opto autem ut in tui receptaculo cordis, demptis vitiorum spinulis, supernas virtutes inseras, quorum copia et subditorum corda erudias, et erudiens in bono opere nunquam delicias.

amores
Aut metues dulces, aut experieris amaros,
Sensibus humanis, res est non parva, reponas.
Nec succus pecori, nec lac subducitur agnis,
Nec mala vicini-pecoris contagia lædunt.

EPISTOLA XXXV.

AD JOANNEM ABBATEM.

Compatitur pro infortunio quod ipsi acciderat.

Venerabili abbati suo J., frater G., viriliter agere et confortari in Domino.

Desideravi litteras vestras, adventantibus aliquibus quos mihi sermonem vestrum præsumseram tradituros; sed ubi expectationem meam spes ista frustrata est, ultro vos alloqui studui, ut vos exemplo beneficii ad curam similem provocarem. Quæso igitur ne amicitia munita frigere patiâmini, quæ impatienter requiro, licet noverim diligentiam circa me vestram, et cum scripto abstinens sitis, fido

(19) Forte Simon monachus Sancti Salvatoris, cujus supra fit mentio, epist. 31.

animo contineri. Hæc fidenter loquor. Scimus autem, ut ille ait, fiduciam ex simplici affectione surgentem genus esse virtutis. Et ego diu me siluisse fateor, expectans ut mihi congruentem rescribendi materiam vester sermo præstaret; sed cum perspicerem necdum me aliquo incitamento provocari, prior in verba salutationis erupi. Natura siquidem rerum est, ut qui balbutiunt plus loquantur, affectant enim copiam pudore defectus. Hoc exemplum me expetit, cui magna scribendi impatiëntia est, cum desit oratio; sed ad hoc vostra me compellit dilectio, quæ et cor meum acumine compassionis penetravit, cum ex præscriptorum relatione comitantium innotuit quantum in vos fortuna sæverit, quæ vos amantissimo atque optimo patrono privavit. Hei mihi, *quia timor quem timebam evenit mihi, et quod verebar accidit* (Job iii). Est igitur quædam

. . . flere voluptas.
Expletur lacrymis, egeriturque dolor.

Sed lugubri stylo, et calamo tragico parcendum est, ne vestrae mentis vulnus exasperem, ne sera retractatio scindat præteritæ cicatricem doloris. Verum contra hæc virtute et ratione animus armandus est. Spes quoque assumenda est melior. *Sæpe*, ut quidam sapiens ait, *titubantia in solidum conversa sunt*. Nihil hominibus æternum est, volvunt mortalia vices crebræ.

Singula de nobis anni perduntur euntes
Et vere labilis ætas repletur multis miseriis.

Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis,
Et fugiunt freno non remorante dies.

(OVID., *Fast.*, vi, 772.)

Sed superanda omni fortuna ferendo est.

Auro, inquit Job, *locus est in quo conflatur* (Job. xxviii); auri plane puritas in fornace, equi cursus in stadio, militis virtus in campo approbatur. Scimus tres pueros de camino puriores exiisse, quam intraverant. In hac igitur figuratæ bylonis fornace decocti, fortes simus in bello, sicque per sextæ curramus stadium, ut instantia nostra, largiente Domino, per communem septimam octavæ bravium apprehendat. Exsurgite itaque, sicut ille senex Malthias; habetis enim in filiis et fratribus vestris virtutem Judæ, strenuitatem Jonathæ, prudentiam Simonis. Hi plane vobiseum præliantur bella Domini. Ipsos ut vice nostra salutetis rogamus. Illarum etiam dominam quam omnis nocivæ dulcedinis expertem esse desideramus, sororem videlicet dulcem salutamus in Domino, ad cujus dulcia gaudia non nisi per amaras lacrymas pervenitur. Refloreat, obsecro, oratio vestra ad Deum pro me. Vigeat et semper ferveat in vobis charitas Dei.

EPISTOLA XXXVI.

AD SIMONEM AMICUM.

De laude cujusdam virginis.

Venerabili et charissimo domino et amico suo (19)

Simoni, devotissimus suus G. salutem et se totum. A

Grates vestræ benignitati refero, quæ sicut adivi, et certus sum, amicum longe positum non obliviscitur, et dum pia affectione mei reminiscitur, orationibus sanctis infirmitatem meam relevans salutare mihi remedium impartitur. Hujusmodi remedium sæpius mihi impartiendo miseremini mei, non quia dignus sum, sed quia *inops et pauper sum ego* (Psal. LXXXV). Miseremini, inquam, non quia merui, sed quia egeo. Miseremini mei, tanquam misericordiam consecutus a Domino, ut serviatis ei in sanctitate et justitia. Obsecro autem ut quæ sita opportunitate, si fieri potest, nos vestræ visitationis consolatione lætificetis, quod et salutis nostræ proderit, et proposito vestræ sanctitatis non oberit.

Ego plane, si possem, ad vos libenter venissem, non solum propter vos, sed et propter virginem vestram, in qua Deus tam mirabiliter operatur, ut contra naturam, imo supra naturam pene sine cibo subsistere possit humano. Mirum dictu! in his duobus more vivit angelico, non comedendo, virginitatem servando. Datum est ei a Domino servare virginitatis titulum, apprehendere fructum. Hæc reliquit Chaldæos, qui quasi dæmones interpretantur, ut oblita sæculari pompa, et carne contenta, sponsi jungatur amplexibus, et obliviscens populum suum, et domum patris sui (Psal. XLIV), habitet in regione vivorum. Hæc non in Segor civitate parva, sed virtutis culmine ascenso, in monte salvam se facit, nec post Christi tunicam ad tollendum aliud vestimentum in tecta descendit. Ipsa plane pudicitiae virtus in terra quæ spinas et tribulos germinat, et quam serpens comedit, invenitur tanquam aurum in luto, gemma in sterquilinio, liliun inter spinas. Ipsa sane virginitas supernæ civitatis est virtus, supernorum civium decus, ubi non habet quis de integritate quod perdat, de corruptione quod doleat. Hujus laus et exultatio virtutis canticum est quod ignorant viduæ, nesciunt conjugatæ. Condelectamur itaque gloriæ virtutis ejus, quæ fallacem mundi gloriam respuisse jactatur, quæ Deo nubere maluit, carne virgo et spiritu. O quam decenti rubore, ut verbis illius utar, genas suffundit virgineas ingeni gemma pudoris! Compositum reddit omnem puellaris corporis statum et mentis habitum disciplina, cervicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram sedat, moderatur incensum. Talibus decet pudicitiae vestem distingui margaritis. Istiusmodi circumdatur varietate virginitas. Porro de sæpèdicta admirabili virgine vestra multa mihi narrastis, ad quæ non incredulus, rogo quatenus pro nobis Dominum roget. Ex parte nostra ei preces porrigatis.

Bene valeatis, et servi vestri jugem memoriam habeatis.

EPISTOLA XXXVII

AD R. PREBYTERUM.

Ægre fert datas sibi laudes.

Dilectq et semper diligendo compresbytero suo R., frater G., parce laudare, vituperare parcus.

Non est opus multis vos alloqui sermonibus, nec rhetoricæ mella eliquare dulcedinis. Et hoc quidem postremum sicut imperitia denegat, sic illud primum nec angustia temporis nec festinatio permittit latoris. Maximo vero genas nostras rubore suffunditis: dum in laudibus nostris lascivo scribendi genere utimini. Liquet plane quod ignoto scribitis, dum tam a nobis aliena profunditis: parum quippe laudis promeretur principium, si saporis deroget finis inconditus. Ut autem B. Gregorij verbis utar, certe super simiam leonem vocas, quod eo modo vos agere conspicimus, quo scabiosos sæpe catulos pardos vel tigres vocamus. Hoc quoque mihi ad iniquitatum mearum cumulum accidit, ut cum vindicari in me iniquitas debuerit, laudes pro vindicta recipiam. Et quidem non est ita, ut dicitur, sed utinam ita esset ut dicitur, ne is qui non solet mentiretur! Ad hæc autem cujusdam bonæ mulieris verba respondeo, *Nolite me vocare Noemi, id est pulchram, sed vocate me Maram, quia valde amaritudine plena sum* (Ruth 1). Ipsa vero scripta vestra in hoc approbo, quod exercitia scholaria redolent, et accurati sermonis copiam administrant, læta festivo quodam schemate decurrit oratio; porro debitas super hoc vobis porrigo gratiarum actiones, quod litterarum vehiculis ad me prius currere dignata luit vestra dilectio. Valetè memor mei in Domino. Ore vestro loquor, sum tuus, esto meus.

EPISTOLA XXXVIII.

AD W. ABBATEM SANCTI ANDRÆ.

Gratulatur abbati Sancti Andræ ordinis Cisterciensis de sua promotione.

Dilecto et venerabili patri W. abbati sancti Andræ, frater G. humilis Sanctæ Barbaræ subminister, scuto bonæ voluntatis gregem suum defendere.

De promotione vestra exultat spiritus meus illum prosequens gratiarum actione, qui superbos humiliat et exaltat humiles. Non enim de illorum sorte vos esse censemus, de quibus scriptum est: *Dejecisti eos dum alleverentur* (Psal. LXXII), qui honoribus quidem proficiunt, sed moribus cadunt; qui [magis] præesse cupiunt, quam prodesse; qui seipsos pascunt, non oves; qui quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi; qui veniente lupo gregem non defendunt, sed fugiunt; quos Deus ponit ut rotam; qui sumentes magisterium, majus sumunt et judicium; de quibus et poeta Clau.:

*... Jam non ad culmina terræ
Injustos crevisse queror, tolluntur in altum
Ut lapsu graviorè ruant.*

Verum de illo numero vos esse confidimus, qui præsent in sollicitudine, quos zelus domus Dei comedit, sub quorum cultura arida sicut reflorescit;

et in gratiam cum suo redit Domino, cuius minas et securim formidat. De illorum, inquam, estis consortio qui cum Moysa occidunt sacrilegos, cum Phinees perfodiunt impudicos, cum Samuele lugent inobedientes, cum Job pro filiis sacrificium offerunt, cum Aaron coram Pharaone divinas criminationes edicunt, cum Noe his quibus submersio imminet arcam bitumine litam prævident; quibus est virga correctionis in oves, baculus defensionis in hostes, quorum animus vermiculus humilitatis in prosperis, clypeus est constantiæ in adversis. Plantationem plantæ quam inter sylvestres sylvæ illius arbores plantavit Pater vester cælestis divini roris aspersione virere facitis; quippe qui cælestium litterarum copiosa lectione pinguescitis, et de cuius pectore manat fons aquæ salientis in vitam æternam, puteus aquarum viventium. Sæpe autem vidimus multas radices unius trunci sylvestris unius solius surculi unitione fructificare feliciter: unde et de nativæ ac dulcioris arboris ramis, quæ ad prædictam plantationem cuius fructus longe redolent, pertinere dignoscitur surculus assumptus et naturali sed humilioris arboris trunco insertus est; sed inde priori arbori unde assumptus fuerat restitutus, et ipsius arboris culmini reinsertus, ut ex eo, largiente Domino, major fructus successerit. Quia igitur de illa novella plantatione Genomannici pagi ad quam irrigandam accessistis, ad priorem et sæpelicam plantationem redistis, et ibi data est vobis potestas dicendi huic: *Vade et vadit, et alio: Veni et venit* (Luc. vii), devotas paternitati vestræ preces porrigimus, ut fratrem Robertum sacramentum vestrum ad nos usque destinatis. Peractis autem pro quo eum vobis necessarium duximus, illum ad vos post duos dies vel tres remittemus. Valeat et semper proficiat in Domino paternitas vestra.

EPISTOLA XXXIX.

AD PETRUM DE BUXERIA.

Dicit se professionis voto et præposituræ officio impediri quominus in solitudine maneat.

Amicissimo Patri et domino (20) P. de Buxeria, filius suus G., salutem et plenum sinceræ dilectionis affectum.

Mihi quidem, venerabilis Pater, optabile esset secretioris vitæ beatitudine perfrui, et talium uti consortio cum quibus possem de Scripturis sapius celebrare colloquium. Eapropter, assumptis pennis columbæ, cuperem in purum liberumque transire volatum, requiescere et manere in solitudine. Sed in ecclesia nostra, in qua non sum expertus talium, duplici vinculo necessitatis astringor: ex voto videlicet meæ professionis, et ex officio præposituræ ordinis. Qualiter igitur id quod tam obnixè flagitatis adimplere possim non video. Scio equidem, beatissime Pater, quia ipsa, quam ardentè sitio, dulcedo præsentis vestræ, et vox vestra

plena suavitatis melliflux, ibi me sapius refoveret. Scio quod peregrinationis nostræ tedium de æterna patria vobiscum loquendo frequentius relevaret commorantem. Novi quod per ignitum eloquium vestrum charitatis flamma quæ ex gratia concipitur ad æterna invisibilium gaudia nostrum crebro affectum succenderet. Spiritus enim sanctus, qui, ut credimus, in pectore vestro jucundum sibi habitaculum præparavit, vestris interventibus meritis, ad illam supernæ lætitiæ frequentiam quandoque cor nostrum sublevaret. Conarer namque et verbis vestris adjutus et exemplis secretum speculatiivæ repetere libertatis, in qua supernæ vobis claritas arri-det visionis ad illa revolare quietis culmina, quibus secreta cælestia cordis manu tangere, quibus superna quæritis gaudia incorporaliter videre. Vigeat et semper ferveat in vobis charitas Dei.

EPISTOLA XL.

AD JOANNEM ABBATEM.

Causatur de litterarum raritate.

Venerabili abbati suo J., frater G., quod merita supplicum excedit et vota.

Amor quo simplicior eo tenerior ad lægendum: simplicitate sua proficiens incedit, si quid in amico ei nubulum occurrit, offenditur. Id enim ab amico exigit, quod ex se præbet. Mollis est nimirum, ut ille ait, unius diligentis, et ad omnem sensum doloris argutus. Quorsum hoc spectet alloquium breviter explicabo. Sum silentii vestri vehementer impatiens, quod genus querelæ amantibus familiare est. Diu scribendi operam distulisti, et vereor ne forte in nos vestra claudicat affectio. Facit tenerior affectio ut sit querela proclivior. Forsitan occupationes ad excusationem prætenditis; sed ille rerum eventus nunquam eveniat, ut ingenium vestrum labor detrahat, benignitatem cura slectat, sacundiam usus exhauriat. Ego licet pauperrimi mei ingenii conscius, amoris inde, vestri gratia ductus non erubesco infantis meæ maciem publicare, cum sileatis ac si eloquii vestri vena tenuata sit. Sed dilectio vestra, obsecro, me visitare dignetur, æternumque vitæ manna suavi litterarum rore animæ meæ infundat. Adsit nobis dignatio vestra charitatis affectu, quo longe melius junguntur animæ, quam locis corpora. Et hoc quidem satis esset eis quos amor spiritus a terra sublevarit perfectius; nobis autem sermonum vices oportet esse solatio. Fecit religiosa cura ut prior scriberetis, non eritis tam irreverens, ut provocatus abstineatis. Consentaneum naturæ est, ut officia a vobis inchoata a me probata coalescant. Ergo de reliquo sermonis estote munificus: mea cura non deerit, quæ vos styli vicissitudine muneretur. Porro multas ob causas me vobis obnoxium esse consteatur, ut quoties convenienter possim, et debeam et desiderem vos præsentialiter visitare, sed

(20) Petro, ad quem supra, epist. 15.

ad præsens desiderii meis opportunitas non occurrit. Obstant impedimenta quam plurima, verba tamen salutationis et excusationis vobis mittere credidi fructuosum, sperans quod apud prudentiam vestram intellecta necessitate charitas veniam impetrabit. Scit ipse Deus qui charitas est qua vos affectione complector, et utinam cor meum lynceis, ut aiunt, oculis videretis! Sed jam habeat sermo modum, quem erga vos nunquam habebit affectio. Opto ut vobis jam dudum suscepti officii cursus arrideat, quamvis dubitare non possim ne mutare vos posse probitatem, et virtutes stimulo præmiorum feliciter incitari. Valeant fratres nostri qui nos una vobiscum foveant orationibus sacris.

Diligo te sane. Si quæris quomodo? pure.
Si quantum? juxta pondus amicitiae

EPISTOLA XLI.

AD HUGONEM PRIOREM S. MARTINI SAGIENSIS.

Ejus virtutes prædicat, hortaturque eum ad Vitam Walt. scribendam.

Dilecto et venerabili domino et amico suo (21) II., frater G., salutem in Deo salutari suo.

Teste papa Innocentio in familiaribus scriptis dilectio vera consistit, eapropter quod ad vos scribo amicitiae tenacis indicium est. Me namque vis amoris trahit post vos, quia verus amor post Christum trahit vos. Tantoque majori affectione vos diligimus, et chariorum in nostris visceribus retinendus, quanto ad ea quæ ad honorem et incrementum religionis pertinere cognoscitis, libentius et promptius aspiratis. Constat enim vos corde et opere divinis obsequiis et piis actibus frequenter inhærere. Hinc denique est in juvene nostro vestis asperior, victus restrictior, et ad omne opus bonum spiritus promptior. Hoc ætas impedit, ubi se potentiae cœlesti infudit. Vere, ut Scriptura refert, *Senectus venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis et ætas senectutis vita immaculata (Sap. iv)*. Ipsi autem juvenis nostri anima in numero adolescentularum quæ in odore unguentorum post sponsam currant posita, ad perfectam, ut credimus, ætatem, et ad nubiles, ut ita dixerim, perveniens annos, annos dico meritorum, non temporum, facta nuptiis cœlestis sponsi idonea, ipsius absentiam sarcinam tendentibus desiderii novit quærendo gemere, gemendo quærere. Agnovit actorem suum cœlestis sapientiae gemmis redimita illius simplicitas; agnovit, inquam, et tota virtute dilexit Dominum ejus anima, Christi columba, lacte lota, residens juxta fluentia plenissima, et æpula castitatis angelicæ, ipsius thalamo, ipsius cubiculo se devovit. Hinc est nimirum, quod ipsa meus vestra, frater charissime, amoris flamma in compunctionis

A lacrymis inardescit, cœlestis patriæ præmia ante oculos proponit, supernis jam civibus interesse concupiscit. Florem ætatis vestræ datis Deo, nec a liminibus sapientiæ alienus prudenter deliberratis inter vitam et mortem, inter spiritum et carnem, inter Christum et mundum. Merito itaque talem prompto et patulo amicitiae sinu recipimus. Merito optamus ut et nos in curam sancti et fidelissimi pectoris vestri recipiamur. Totis vero affectibus exoptamus, ut bonarum rerum fructus dulcissimos afferatis, qui copiosa virtutum laude flouristis. Non vereor ne diligentia vestra tali laude tepescat, quin potius benevolentiam vestram spero hac quasi quodam stimulo ad id quod melius est incitari; ut enim vir sapiens ait, bonis familiaribus

B est laude sua non tepescere, sed studia bona accumulare, quorum mercedem sententi non perire. Sed hæc hactenus. Cæterum quæ de Vita beati viri (22) Wal., Deo inspirante, scribere cœpistis, si vita comes fuerit, prosequi et perficere ne pigritemini. Non erit in conspectu Dei inglorius, qui tantorum præco fuerit meritorum. Ut animus fuit celerior litteris, ita prius fuit vos amare, quam scribere. De his quæ circa vos sunt edoceat veterarum recursus litterarum. Gaudete in Domino semper; Spiritus sancti aura vos provehat, et ad portum optati littoris prosequatur. Valete.

* Si quis amat vere, quod amat nescit remove
A cordis thalamo.

C * Est ratio, quod amor rationis nesciat usum.
Est in amore modus, non habuisse modum

EPISTOLA XLII

HUGONIS PRIORIS S. MARTINI SAGIENSIS AD GAUFRIDUM.

Superiori epistolæ respondet.

Dilecto et venerabili Patri et amico suo G., II. suus, quam vellet habere salutem.

Litteras vestras habui, litteras jucunditatis, quæ plium animum mulcent et excitant ad salutem. Utinam me talem inveniret exitus mei ex hac Ægypto dies, qualem me fieri litteræ vestræ jam fatentur! Sed ponens ante oculos meos speculum Scripturarum, invenio animam meam peccatorum maculis sordidatam, miseram, et inanem, nec laude dignam. Gratia tamen Dei non me permittit sic excæcari, ut laudibus hominum animæ meæ salutem committam. Recurro enim ad conscientiam, quam si invenio debilem, imbecillitatem meam condemno; si sanam, grates refero Sanatori. Scripsistis ut de beati W. prosequerer quod incœpi; sed vos modo moneo et rogo ut scribatis quia, ut audivi, diu perendinavit apud vos, gratia Dei ei dante, infirmitatem, ut credo, propter vos. Nisi enim infirmus fuisset, non tantam moram apud vos fecisset. Nunc autem consequenter scribite quæ audistis ab eo, et

(21) Hugoni Sancti Martini Sagiensis monachi et prioris, ad quem epistolæ 33, 43, 46 et 49.

(22) Walterii de Mauritiana, cujus exstant epistolæ

remittite, et rogate eum, si adhuc est apud vos, ut veniat ad festum Sancti Martini securiter, quia in illo itinere, nec in corpore, nec in anima, gravem ullam patietur infirmitatem, et multam multis conferet utilitatem. Hæc breviter litteris vestris respondi. Illis duobus mandatis, quæ mihi per dominum Ernaldum: canonicum mandastis, videlicet ut vinum biberem, et feniculum comederem, quorum primum grave, secundum leve est, nolo respondere per scripta, sed ego ipse tibi respondebo dulciter. Sciat is quod multum mihi profuit id quod dedistis scriptum in rollo et verba vestra. Valet et orate pro nobis attentius quam, ne deficiamus, sed semper proficiamus in via, et quam citius poteritis, ad Vallem-Dei per nos venite (23).

Conflictu triplici me vexant tres inimici,

Serpens antiquus, caro lubrica, frater iniquus.

EPISTOLA XLIII.

GAUFRIDI AD HUGONEM PRIOREM S. MARTINI SAGIENSIS.
Hortatur ad scribendam vitam Walt. laudatque ejus a vino abstinentiam.

Dilecto dilectori suo H., frater G., talarem induere tunicam, et hostiæ caudam immolare.

Me juvat ille suavissimus, ille floridus, quem mihi per venerabilem et approbatæ religionis virum misistis, vestri sermonis afflatus. Legi eum, et frequenter relego, et placet sæpius repetitis. Quoties illum sumo, quædam mihi ante oculos præsentis vestræ imago versatur. Amor amor, litteris litteræ responderunt. Gratulor itaque patres nos esse, non solum affectione mentium, sed etiam vicissitudine litterarum. Curabo tamen ut obsequii mei trutina et libra præponderet. Videtur enim, ut ille ait, inertia quoddam esse collodium semper æqua lance censeri. Optatis ut ipsæ litteræ vestræ sonant, ut talem vos extremum inveniat ex hac Ægypto exitus vestri dies, qualem vos esse scripta nostra loquuntur. Sed opponendo vobis speculum Scripturarum, invenire vos dicitis animam vestram peccatorum maculis sordidam, miseram, inanem, nec laude dignam. Et quidem recte de vobis ista sentitis; nemo enim mundus a sorde, nec infans cujus est unus dici vita super terram. Quis gloriabitur castum se habere cor? Astra non sunt munda in conspectu ejus. In multis nimirum offendimus omnes; et si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos seducimus. Sed propitiatorium est super arcam, et miseratione ejus super omnia opera ejus, cui canimus in Psalmo *Misericordia tua, Domine, magna est super me. (Psal. LXXXV.) Advocatum quippe habemus apud Patrem Jesum Christum justum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, qui dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. (I Joan. II, 8.)* Hæc est spes nostra, hæc tota fiducia nostra. Caterum ad hoc quod rogatis et monetis, scilicet ut vitam beati W. quam

(23) Monasterium ordinis Carthusiensis diocesis Sagiensis, haud procul a Mauritania et a

A ex parte jam edidisti, conscriberem, respondeo quod indecens mihi videtur ut tam illustrem materiem styli diversitate confundam; sed et supra imbecillitatis meæ vires istud esse perpendo negotium. Vos potius ea quæ cœpistis explete, oratisque Deum, ut extensa sibi fidei vestræ devotionisque vela flatu Spiritus sui impleat, vosque in cursu operationis initæ propellat, tribuat vobis verborum significationem, dictorum honorem, intelligentiæ lumen, veritatis cognitionem, vosque a periculo falsitatis defendat, ut sicut Anastasius in Antonii, Sulpitius in Martini, Hieronymus in Hilariis, Gregorius in Benedicti, sic et vos in venerandi W. geitis conscribendis tota ingenii vestri Spiritui sancto vela pandatis. Naviculam vestram ipsius Spiritus sancti aura provehat, et ad portum optati littoris prosequatur. Non ergo ulterius fragilem cymbam nostram nequaquam concitis fluctibus, sed vix stagnis et tranquillis aquis opportunam quærat. Mandavi vobis ut mo lico vino aqua misto, propter stomachum vestrum, et maxime propter infirmitatem, tisim vitandam, uteremini; quod et Paulus Timotheo scribit, usus novi Apostoli præcepto, sed medici consilio. Hoc autem vobis grave esse dicitis: legitis enim vinum omnino monachorum non esse (24), et: Bonum est homini non manducare carnem, neque bibere vinum; et de Domini Baptista: *Vinum et siceram non bibet (Luc. I)*. Potens est autem Deus vos ab infirmitate defendere, pro cuius amore a tali poculo abstinetis. Utinam et ego talem ab illo abstinentiæ percepissem gratiam; sed infirmus sum, et vitiorum pondere pressus, pene in via deficio. Gemens dico, cum absinthium meum respicio, cum consita melle pocula vestra deprehendo. Rogatis ut quam citius potero ad Vallem Dei per vos veniam, sed multa mihi occurrant revocamina, si tamen votis meis divinus favor arriserit, faciam quod hortamini. Valet, et pro nobis frequentius Domino supplicate. Det vobis ipse Dominus sic per sextæ currere statum, ut post communem septimam octavæ bravium comprehendatis. Amen.

* Ille Deum vita accipiet, divisque videbit
Permistos heroas, et ipse videbitur illis.

* Lenta salix quantum pallenti cedit olivæ,
Punicis humilis quantum salianca rosetis,
Tantum cedo tibi.

EPISTOLA XLIV.

AD AUGUSTINUM AMICUM SUUM.

Laudat Augustinum, hortaturque eum ad sectanda spiritualia.

AUGUSTINO venerabili amico suo, et in Christo dulcissimo, suus omnino G., salutem, et si quid melius esse salute potest.

Vere amicus fidelis protectio fortis; qui invenit illum, invenit thesaurum. Eapropter gaudeo, et

Trappa.

(24) In Regula sancti Benedicti, cap. 40.

congratulor vobis, utpote thesauro desiderabili re-
 pto, qui me in gratiam amicitiae, tam festivis
 principiis, tam lætabundis vultibus suscepistis. Nec
 cedit in contrarium principii felicitas, quin suo
 currat ordine, donec (donante Deo) optatos cursus
 contingere mereatur. Id autem grave sustineo, quod
 postea quam vestrae penetralia charitatis benigna
 mihi simplicitas reseravit, vos inter nos diutius
 immorari non licuit, nec meae mentis ægritudinem
 relevare vestra dulci præsentia. Quod ergo præsen-
 tialiter mitius egistis, per reciprocum litterarum
 vestrarum munus peragite. Assurget animus meus,
 quoties amabilitatis vestrae sermo deferetur. Nam
 et sanitatis apportabit fidem, et profectum osten-
 det ingenii; et quod majus est, charitatis elucebit
 officio. Hortor igitur ut me hujusmodi linguæ ve-
 strae osculis frequentius aspergatis. Ipsos linguæ
 flosculos dulces etiam musarum sonos recte dix-
 erim, qui mulcent aurem cordis grati modulatione
 dictaminis. Sed cum ad nos scribitis, quasi pasto-
 rales inflatis calamos, cum sacra quæ nostis gesta
 componitis, quasi sacris tubis carmen incinitis.
 Canite itaque sicut cœpistis, canite tuba in Sion,
 buccinate coram servis Dei, qui libenter audient.
 Quanto enim recentiora, tanto et gratiora. Profe-
 rantur igitur eleganter, profundantur egregie in
 tubis ductilibus, et voce tubæ corneæ. Tubas
 ductiles, ipsa vestra studia voco sancti Spiritus
 munere, tanquam mallei percussione producta. Tu-
 bam vero corneam, quia cornu carnem excedit,
 ipsam dictantis cœlestia considerantis intentionem,
 ad nihil aliud respicientem, nisi ad Dei gloriam et
 honorem, et proximorum ædificationem. Ita plane
 titulum præclari testimonii albo calculo, veterum
 more, signatis. Non enim ex ore jejuno vobis tri-
 buta est laudatio, sed de bono thesauro cordis, et
 de copioso conscientiae promptuario boni fructus
 arrisit. Unde confidimus quia dabit vobis Dominus
 calculum candidum, et in calculo nomen novum
 scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit. Spes
 igitur remunerationis solatium sit laboris, donec
 quod in ipsa spe suspiramus, in specie cognoscamus.
 De cætero illa amatoriam, illa epithalamica cantica,
 et ad contemplationem commonitoria, quæ vestro
 nomini consecravi, vobis dicitis profuisse, quæ volo
 ut in interiori cordis thalamo ad excitandam ani-
 mam vestram, ad sacri sponsi osculum, castosque
 complexus, horis secretioribus nonnunquam decan-
 tetis. Opto siquidem, et ex intimo cordis affectu
 desidero, non meis, sed sanctorum verbis utar, ut
 studeatis devotione penetrare cœlos, et mente su-
 pernas circumire mansiones, salutare Patres, apo-
 stolos, et choros prophetarum, martyrum admirari
 triumphos, ac stupere pulcherrimos ordines ange-
 lorum, et suavem cibum cœlestis patriæ, quia adhuc
 perfecte non potestis, saltem suspirando gustetis.
 Opto, inquam, opto ut studeatis quotidie ad illam
 transire angelorum metropolim, quæ libera est, et
 nulla contaminationis sorde maculatur, omnique

A voluptate calcata et compressis luxuriæ fluctibus,
 qui adversus nos, ut ille ait, crebrius intumescunt,
 cœlestibus jungamur choris, ut jam nunc illuc mente
 translati, angustiora contemplantes loca, simus quod
 futuri sumus. Spiritus sanctus sancta cordi vestro
 desideria inspiret, ut opera vestra fervore devotionis
 et dulcedine spiritualis gratiæ condiantur. Orate at-
 tentius, quatenus fervor cœlestis desiderii quotidie
 in nostra mente ardentius excrescat, donec sarcina
 corporis abjecta, ad suum anima revolvat auctorem,
 et antiquam possessionem diu peregrinata conscen-
 dat. Amen.

EPISTOLA XLV.

GAUFRIDUM SACERDOTEM.

*Munuscula non esse spernenda quia parva sunt;
 sed quam magno animo fiant, consideranda.*

Sacerdoti magno et excelso in verbo gloriæ G.,
 ejusdem nominis frater, gaudio quod nominis ore
 sui fert consonare.

Ita præceptis salutaribus monemur, et divina
 institutione formamur, semper gaudete, in omnibus
 gratias agite. Non igitur de exiguo munere quod
 cum gaudio pauper misit amicus (parvum nempe
 munusculum si æstimetur pretio sui, sed religiosum
 si amore pensetur); non, inquam, de illo par-
 vo munusculo vos contristari deceret, sed gaudere
 et gratias agere. Relatum est enim mihi quod
 inde conquerebamini. Videte autem si patres
 quorum inhærere debetis vestigiis, taliter ege-
 rint. Vas electionis, ut de ipso primum loquar,
 doctor gentium in fide et veritate ad Philippenses.
*Gavisus sum, inquit, vehementer in Domino, quod
 tandem aliquando restitistis pro me sentire sicut
 et sentiebatis; occupati enim eratis, non quasi
 propter penuriam dico. Ego enim didici in quibus
 sum sufficiens esse. Scio humiliari, scio et abun-
 dare. Ubique et in omnibus institutus sum et satiari
 et esurire, et abundare et penuriam pati. Omnia
 possum in eo qui me confortat (Phil. iv, 10 et seq.)*
 et cætera quæ mihi labor est dicere, et forsitan non
 vobis necessarium audire. Paulinus ad Augustinum:
 « Panem unum unanimitalis gratia vobis misimus. »
 Quem utique panem dictus doctor cum gratiarum
 actione suscepit. Hieronymus ad Eustachium de
 acceptis muneribus: « Parva specie, sed charitate
 magna sunt munera accepisse a virgine, armillas,
 epistolas et columbas. Verum ne videar dona mi-
 nuisse, accepimus et canistrum cerasis refertum,
 talibus et tam virginali verecundia rubentibus, ut
 ea nunc a Lucullo delata existimarem, siquidem
 hoc genus pomi Ponto et Asia subjugatis de Ce-
 rasuinto primus Romam pertulit, unde et a pa-
 tria nomen arbor accepit. » Gregorius Anastasio
 Antiocheno episcopo: « Gratias Deo quia et odora
 sunt et sapor quæ dicitis, quæ agitis, quæ datis. »
 Et iterum: « Benedictiones locupletissimas omnes
 quæ directæ sunt suscepti, quæ mihi vir Dei pau-
 per spiritu transmisisti. De quibus dicitis: Quid
 enim det pauper, nisi ea quæ paupera sunt? Sed

nisi vos per humilitatis spiritum pauperes essetis, A benedictiones vestræ locupletes non fuissent. » Vir sanctus ad amicum qui sibi ægrotanti exenium miserat : « Suscepi, ait, charitatem vestram in charitate non in voluptate. » Ildebertus Mathildi Anglorum reginæ : « Benedictionem tuam gratiarum prosequor actione, nec aliter tuum munus amplector, quam vel thura superi vel pinguium libamina victimarum. Illi siquidem non hostiam sed affectum considerant, eorumque gratiam devotio non impensa promeretur : purus et integer animus eos quocunque vult inclinat, nec minus quadrante quam talento cœlestem mittigat indignationem. Sic et apud me tuum donum tuus animus commendat, sic magnificat, sic illustrat. » Vir cruditus de exenio quod sibi amicus miserat ita versibus ludit :

Abbas Fulcherius mihi mel pro melle rependit,
Spirituale dedi, materiale dedit.

Esculei fructus pira coctana melle redundant,
Gratia mittentis plus mihi melle sapit.

Dona recompensat donis, quæ dulcia per se
Plenius indulcat mellea lingua senis.

Verba repræsentans Domini faciemque serenam,
Munera commendat nuntius ipse mihi.

Noverant plane hi de quorum scriptis diversorum testimoniorum flores velut in unam coronam teximus, quod secundum illud tritum vulgi proverbium in ratione dati et accepti matres et filix stant amicæ. Sic etenim nutritur amor, concordia crescit. Indoctus temere doctum præsumo docere. Sed gaudeo quod materia mihi attributa est ludendi vobiscum. Gaudeo quoties meas aures aura flaverit, quæ vos sospitem nuntiet. Rogo autem vos, ut pro mei cordis infirmitate enixius oretis, quatenus mihi virtus detur a Domino, qua ad illum finem toto amore possim tendere, in quo sine fine valeam vobiscum gaudere. Gaudete in Domino semper.

EPISTOLA XLVI.

AD H. AMICUM SUUM.

Compatitur amici adversitatibus.

Charissimo suo H., frater G., vitam bonam et exitum beatum.

Grandis, ut ille ait, aperitur dilectioni semita, D cum supernæ causa dulcedinis migrat in delicias diligentis, et ille Spiritus, ille, inquam, rector cœli, incola paradisi amicorum mentes ligat : quos in corde uno et anima una vera charitas coacervat. Sic de nobis duobus scribimus, quia sic sentimus, et in hoc maxime gaudemus, quia dilectio ista non tam temporali floret officio, quam profectu germinat spirituali. Et ego, amantissime, amicorum rem faciendo, quam per portitorem litterarum vestrarum mandastis, visito dominum et amicum, et quia adversitatem vestram ex parte cognovi, notæ condoleo, nec mirum si in profundo pii pectoris grandis inhorruit spiritus tempestatis. Magne Deus! quanta est in antiquo adversario fraudulenta versutia, qui

dum terminum vitæ nostræ respicit, adversitati nostræ terminum non imponit, sed adversus nos acris inflammatur, ut sibi arctius nostras rapiat actiones? Sed absit, domine mi! absit, inquam, ut quem Deus usque modo in suis honestavit laboribus, in eisdem vos deturpet inimicus, sed in flore juventutis vultum frugiferum æternus agricola metiatur, efficiaturque odor vester sicut odor agri pleni, cui benedixit Deus, ita ut redoleat in vobis flos uvæ per prædicationem, ut gratia linguæ medicinalis in multis multos morbos curetis animorum, redoleat et flos lili per castitatem, flos violæ per humilitatem, flos spicæ per honorum operum maturitatem, flos olivæ per misericordiam, flos rosæ per patientiam: Per ipsius vero patientiæ virtutem, Domino patientiam infundente, omnia vobis penitus cedent adversa. Nam secundum Job carmen habetis in nocte et in pressuris præsentibus de futuris gaudiis consolamini. Consolamini quoque et pascimini sanctorum scriptis, verbis Dei dulcibus, et oleo lætitiæ delibatis, quo libenter ungitis caput vestrum, quia non est in vobis mendax opus olivæ, in quo habitat charitas de corde puro et conscientia bona, et fide non ficta. Nostis plane, ut beatus Gregorius scribit, quia perfecte bonus non est, nisi qui fuerit et cum malis bonus. Animus itaque vester ab his inquietantis mundi turbinibus extractus, salutaris portus statione fungatur, ad cœlum sese sustollat, ac Deo suo jam proximus, sicut martyr beatissimus et doctor suavissimus docet Cyprianus, quidquid apud cæteros in rebus humanis sublime ac magnum videtur, intra suam jacere conscientiam gloriatur. Experimento autem, ut credimus, vobis datur intelligi quam affectuose memoria vestri, in nobis sit vigilans ac devota et mutæ allocutionis consolatio non sopita. Recordamur in hoc loco illius dulcis colloquii, quod apud sanctam Barbaram nobiscum habuistis, ut de spiritualibus sermo discurreret, sermo noster cœlesti spiritu redundabat, verba quæ loquebamur spiritus et vita fuere, nec a nostra discesserunt memoria, quæ in libro vitæ memoriter sunt scripta. Suadentibus vero quibusdam magnis viris amicis vestris, quorum consilium respuere seipsum decipere est, vos per præsentia scripta monemus, ut sic in vobis abstinentia discreta sit, ne, dum hostem comprimere intendetis, civem necetis. Quod restat, Deum precamur, ut sic præsens a sapiente disponatur actio, ut qui dissociamur in via, sociemur in patria.

EPISTOLA XLVII.

AD NICOLAUM SANCTI VICTORIS SUBPRIOREM.

Gratias agit pro amicitia.

Venerando patri et domino NICOLAÛ subpriori sancti Victoris Parisiensis, frater G., humilis sanctæ Barbaræ subminister.

Pro gratiarum actione hostia hæc pauperum est, quibus non est munus a manu, licet enim animus meus et nationi et loco respondeat, dari siquidem

et feri feruntur Normanni, et nomen Barbaræ duritiam quamdam præferat naturalem. Non sum tamen adeo lapideus et ab omni affectionis humore alienus et siccus, ut tam multiplici gratiæ vestræ possim esse ingratus. Grandis quippe aperta est a vobis in nostris cordibus dilectionis semita, unde supernæ causa dulcedinis migrat in delicias diligentis. Hoc experti sunt clerici per quos meritis vestris debitum misimus salutationis obsequium, qui miro modo vos benignum erga se liberalemque senserunt. Pulchrum sane atque prædicandum beneficium, nullis redditum est meritis, nulla collatum justitia, nullis supplicat onibus comparatum. Ad nomen amici non ad preces venit. Porro, ut ille ait, gratiora sunt beneficia quæ non alieno interventu, sed affectu spontaneo proveniunt. Facio igitur quod possum, et faciam quod potero, et quod omnes legis victimas hostiam laudis jugiter immolabo, et si fortuna votis arriserit, et Deus gratiæ benignitatem dederit, profecto terra nostra dabit fructum suum, ut sic justitia possit ante nos ambulare, et gratiæ debitum compensare. Verumtamen quidquid ego fecero, qui prior est tempore potior est in jure. Vos enim prævenistis nos in benedictionibus dulcedinis. Sicut promisistis nobis qui adhuc in populo barbaro sumus, orate ut in charitate Dei desideriorum vinculis astringamur, et primitias nostri spiritus in cœlestis patriæ amore ligemus et effici mereamur cives sanctorum et domestici Dei. Salutatur vos ipsa domus Jacob quæ est in populo Barbaræ.... Bene autem nostis quia non propriam, verum patriam signare videtur nomine sancta suo Barbara barbariem. Pax vobis et gratia multiplicetur.

EPISTOLA XLVIII.

AD JOANNEM ABBATEM

Laudat Joannem abbatem de gratia sermonis illius.

Venerabili abbati J., frater G., cum virtutum decore gloriam et honorem.

Ut vobis scribam amor impellit, ambigo si consuetum morem vobis omnino relinquam. Æstimer erga vos tepuisse, vel penitus vestri oblitum fuisse. Scio quia amor stimulis motatur, vestrum igitur amorem libenter incitarem si possem, sed ingenii mei parvitas tenues admodum fruges parit. Non enim est acutum, sed exile et obtusum. Hoc utinam a vobis potius munus accepissem! Accepistis namque gratiam a Domino, ut sciatis quomodo vel quando oporteat vos proferre sermonem. Nam ut ad sanctos pro comparatione veniam, instruitis ut Hieronymus, astruitis ut Augustinus, attollimini ut Hilarius, submittimini ut Joannes, ut Basilius corripitis, ut Gregorius consolamini, ut Rufinus stringitis, sollicitatis ut Eucherius, ut Paulinus provocatis, ut Ambrosius perseveratis. Sed forsitan tacite respondetis, psalorum et eorum quæ famulatu divino et familiaris rei providentiæ aptiora sunt cura ac-

curatior, sermonum phaleras et litterarum elegantias mihi in incuriam retorsit. Sed non a vobis Græcanam exigo elegantiam, non Italianam celeritatem, non Gallicam abundantiam. Nihil nobis de Quintilianii throno fulminetis, sed sanctorum more nos exhortari et consolari velitis. Simpliciter tantum littera festivitate decurrat, ut magni nectaris potus suavissimus delectationibus hauriatur. Ad hæc siquidem vobis est importunitas in exemplis, fides in testimoniis, pondus in sensibus, urbanitas in figuris. At si magis placet, verba vestra non sint ex vobis, sed prolata ex divinis fontibus. Gaudemus autem et lætamur in Domino, quod sub regimine vestro domus Domini amplificatur et proficit, et beatus plane de cuius culmine datur amicis lætitia, lividis pœna, posteris gloria; vegetatis et alacribus exemplum, pigris et desidibus incitamentum. Omnes fratres et filios vestros affectuosissime salutamus. Orate attentius ut det Deus suam gratiam, et misericordia nos attendere faciat finem præmiorum, et cum omni facilitate et alacritate suorum currere viam mandatorum, per quam vos deducat, et perducatur ipse qui est via currentium, et bravium pervenicantium. Amen.

EPISTOLA XLIX.

AD HUGONEM PRIOREM S. MARTINI SAGIENSIS.

Hortatur iterum ad scribendum Walt. vitam.

Hugoni suo G.

Par erat garrulitatem nostram silentii vestri talione frenare, sed quoniam perfecta dilectio non tam debet recollere quid officiorum solvat, quam meminisse quid debeat, nunc laxatis verecundiæ habenis, obsequium alloqui impudentis iteramus, cuius improbitas vel hinc maxime dignoscitur quod tacetis. Ego semper grandia litteras vestras præmia puto. Vellem itaque ut compunctorii salubritate sermonis avidam nostræ ignorantie pasceretis esuriem. Hortamur vos in Christi charitate, ut tandiu desides digitos incudibus officinæ veteris imponatis, videlicet ut jam diu intermissum opus de vita (25) juste studeatis repetere, et ad Dei laudem id quod cœpistis explere. Copiosa est materia, plena nectaris, florum, margaritarum. Jucunda est et illustris, flamma cocco, rutilans auro, lactea byssino. Sed forsitan timetis ne id jactantiæ seu vanæ gloriæ ascribatur. A candore suo vestra charitas nævum tam miseræ suspitionis eliminat, et hominum contemnens judicia, quod Deo gratum esse cognoverit, facere non formidet. Labor eris in studio, sed aderit qui gratiam præstet remunerator laboris, in cuius manu sumus et nos et sermones nostri. Non enim sumus idonei cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex ipso est. Noveritis plane quod vobiscum die nocteque conversor. Benedicta ipsius bonitas Conditoris, qui habitationem potius hominum quam charitatem finalibus claudit

(25) De quo supra, epist. 41 et 43.

angustiis. Opto ut in ipso valeas, dilectissime, Gaufridique tui semper memor esse digneris.

• Censeo laude styli dignum quem regia cœli
Suscipit, et rutilis inscribunt sidera gemmis.
Exilium patria, mare portu mutat, agonem
Pace, crucem palma, cognitione fidem.

EPISTOLA L.

AD ANDREAM ARCHIDIACONUM TURONENSEM.

Varia dat ei monita.

Dilecto et semper diligendo domno ANDRÆ Turonensi archidiacono, G. humilis Sanctæ Barbaræ subminister, æternam in Domino salutem.

Nolui ulterius officiorum differre sermonem, ne vester affectus quamdam vitio meo duceret, ut gladius impolitus de curæ raritate rubiginem. Vereor enim ne semel amor yester mihi indultus, aut interjecti itineris longitudine, aut absentiae communis diuturnitate tenuetur. Quia igitur honestate et affabilitate vestra nostrum ad vos propensius traxistis affectum, orationum vestrarum suffragia a vobis expetimus, nostrarum quoque participationem vobis in Domino gratanter concedimus. Nostis enim, ut peritissimus Christianorum philosophus, et quorumlibet primus eruditorem ait, quod justæ humilitatis pretio inestimabilem vicem divinæ gratiæ promeremur, qui solus, inquit, modus est quo cum Deo homines colloqui posse putantur, illique inaccessibleis lucis, prius quoque quam impetrent ipsa supplicandi ratione, conjungi. O quam suave, et quam odoriferum puræ orationis sacrificium ex pinguedine devotionis et igne dilectionis ex sanctorum corde ad illud sublime ascendit altare! In ipsa itaque ara cordis thymiana boni odoris igne compunctionis ac divini amoris incendite. Summa sit vobis cura de litteris, sed maxime religiosis, in quibus magis vos occupet medulla sensuum, quam spuma verborum. Nihil otiosum faciatis, nihil faciatis non quietum. Non gero personam docentis, sed admonentis. Vestrum sæpius panem ille potius qui non est redditurus accipiat, totius popularitatis alienus gratiam non capletis omnium, sed honorum, non indiscreta familiaritate vilescens, sed examinata soliditate pretiosus existens, maxime ambiendus, utpote minime ambitiosus, non studeatis honores dignitatum suscipere, sed mereri. Amicitias probatas expetite, constantem retinete, perenniter servate; non enim vobis illorum expetendæ sunt amicitiae, qui juxta Sidonium, de cujus dictis aliqua hic excepta ponimus: «Sunt ad intelligendum saxei, ad judicandum linguae, ad succendendum flammæ, ad ignoscendum ferrei, ad amicitias pardi, ad facietas ursi, ad fallendum vulpes, ad superbiendum tauri, ad consumendum minotauri. Ad quorum consilia Faleris cruentior, Mida cupidior, Ancus jactantior, Tarquinius superbior, Tiberius callidior, Gaius periculosior, Claudius socordior, Nero impurior, Galba avarior, Vitellius sumptuosior, Otho audacior, Domitianus

truculentior reddetur. » Sed hæc lætentis. Carterum rogamus dignationem vestram, quatenus magistrum Joannem coarchipresbyterum vestrum viæ nostræ salutetis, quem sicut et vos nominis vestri virilitati, sic et illum nominis sui gratiæ consonare gaudemus. In ejus persona multa bona concurrunt. Est illi censura cum venustate, abundat animi sale cum consilium, melle cum consuetudo: simplicitatem columbæ in ecclesia servat, in foro serpentis astutiam. Domino Adæ Majoris Monasterii armario familiari vestro me canonicum et confamiliarum exhibere curate; qui etsi de terræ nomine nomen habet, tamen quæ sursum sunt sapit, et in cœlestibus conversatur. Simili modo vestra quoque dilectio elevata de terris in cœlesti suavitate suum locet affectum.

Angulus iste placet, pauperrimusque recessus.

Est tibi delatus plus onerosus honor.

Sancti Spiritus illustratio vos visitare dignetur, erigens vos ad sublimiorem profectum, et propositum vestrum ad meliores actus, voluntatemque convertat.

EPISTOLA LI.

AD R. AMICUM SUUM.

Laudat R. amici sui ardorem pro contemplatione.

Venerabili et præcordiali amico suo R., suus G., quæ sursum sunt querere, quæ sursum sunt sapere.

Id pro consuetudine, sicut ante nos dilectum est, semper inquit animus unde gaudere solet. Inde est quod mens vestra cœlestium præmiorum aviditate flagrans, postulat favorabile aliquid cantari sibi de canticis Sion, postulat dari sibi carmina in nocte, postulat cantica ad contemplationem divinam communitoria. Placet, fateor, quod petitis, si sane apud locupletiores, et in spirituali musica eruditiores, id facere libuisset. Accipite tamen de mea paupertate quæ habeo, ne tacendo philosophus puter, aut ne illud Horatianum velitis ingerere: *Omnibus hoc vitium cantoribus, inter amicos Ut nunquam inducant enim cantare rogati, Injussi nunquam desistant.*

(HORAT., lib. I, sat. 3.)

Scio plane ardorem desiderii vestri; novi quod in amplexus speciosæ Rachel, cui visio sua gratissima est, intendat labor militiæ vestræ. Desiderio enim desiderat spiritus vester sabbatizare, dulces contemplationis fructus carpere, octavæ illius gaudia prælibare. Immortali sponso anima vestra cupit adherere, totum amorem suum illi impendere, unde ad superni gaudii munera fixo scedere amoris religatis primitias spiritus vestri. Caritas quippe per Spiritum sanctum in corde vestro diffusa intima in schola pectoris magistra docet vos terrena despiciere, et amare cœlestia. Ipsa in vobis utitur amico ad gratiam, inimico ad patientiam, quibus potest ad beneficentiam, omnibus ad benevolentiam. Ipsa in centro virtutum residens, ut regina et domina omnium rerum exitus dispensat, ornat et ordinat, et sicut radix in surculum, surculus in gemmam,

gemma in florem, flos in fructum coalescit. Sic A ipsa suis initiis roboratur, et proficit in statum perfectum, in mensuram plenitudinis. Ipsa animum in contemplationem inducit. Est enim vita contemplativa, ut beatus scribit Gregorius, ipsam quidem charitatem, scilicet amorem Dei et proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, et jam nihil agere libeat, sed calcatis curis omnibus ad videndam Creatoris sui faciem animus inardescat. Hic autem, sicut in Patrum collationibus legitur: Præcipuus noster debet esse conatus, ut divinis rebus, ac Deo mens semper inhæreat. Quidquid ab hac diversum est, quamvis magnum, secundum tamen, aut etiam infimum, aut certe noxium deputandum est. Contemplationem ergo divinam, inquit, cum potuerit mens obtinere, gaudeat, a qua distractam se debeat atque suspiret, totiesque se sciat a bono summo recessisse, quoties ab illo intuitu deprehenderit segregatam, fornicationem reputans vel momentaneam a Christi contemplatione discessum, a quo cum deviaverit paululum vester obtutus, rursus ad eum cordis oculos retorquentes, velut rectissima linea mentis aciem revocemus. In hoc sublimi contemplationis gradu humillimus pater Gregorius consistebat, cum illi adhuc in monasterii quiete posito labentia cuncta subtererant, cum rebus quæ voluntur eminebat, cum nulla, nisi cœlestia cogitabat, cum adhuc detentus corpore carnis claustra contemplatione transibat, cum mortem quæ pene cunctis pœna est, ut ingressum vitæ et laboris sui præmium amabat; unde in epistola ad sororem imperatoris, a tam dulci quiete abstractus, et in cura regiminis constitutus, conquerendo ait: «Alta, inquit, quietis meæ gaudia perdididi, et intro corruens, exterius ascendisse videor, unde me a facie Conditoris mei longe expulsus deploro. Conabar namque quotidie extra mundum fieri, cuncta corporum phantasmata ab oculis cordis abigere, superna gaudia incorporaliter videre, et ad Deum Dei faciem anhelans, non solum vocibus, sed et totis cordis medullis clamabam: Tibi dixit cor meum, Quæsi vultum tuum, vultum tuum, Domine, requiram. Nihil autem in hoc mundo appetens, nihil pertimescens, videbar mihi in quodam rerum vertice stare, ita ut in me plene fieri crederem, quod, pollicente Domino, ex propheta didicissem: Sustollam te super altitudinem terræ. Super altitudinem namque terræ attollitur, qui ipsa quæ alta et gloriosa præsentis videntur sæculi, per mentis despectum calcat. » Verum hæc hactenus. Cæterum rogamus Dominum, ut vobis concedat ipsius supernæ contemplationis dulcedinem degustare. Det vobis mores vestros, totiusque vitæ rationem, ad cœlestis ordinis exemplar formare. Amen.

EPISTOLA LI

N.... AD N....

Amantissimo patri et domino filius et suus, si quid est, quidquid est.

Jussistis, imo potius injunxistis, ut tertio vobis scribens, tertio audacis irreverentiæ animositatem exhibens de meæ pera paupertatis, de sacculo pertuso vanitatis Cæsi divitias cumularem. Sed unde tantæ exactiois emergerit instantia diu multumque meditatus sum in corde meo, attendens in hoc ridiculosam jussionem, nisi in vobis veræ charitatis et sinceræ veritatis adverterem præeminentiam; materiam quippe scribendi inopiæ proscrit copiam, copiam disserendi sensus et memoriæ pervertit inopia. Quid itaque sibi vult Dominus meus? Nunquid in modico exhaurire paupertatem meam, cum non in una litteralis amicitiae missione, non in uno quidem epice multiplicastis locupletare eam? Quid, inquam? Nunquid ut ingenii tarditas excietur, aut ut mentis ariditas omnino exsiccet. Primum quidem ad amicum dicere las est, sequens vero, ut dicitur, de amico sentire nefas est. Quid itaque agam nescio; ego enim videns paupertatem meam, et vestræ jussionis instantiam, coarctor undique, cum nec sensum linguæ suppleat facultas, nec verborum maciem sententiæ redimat ubertas, nisi forte cor amantis obedientia, quasi jubentis violentia, compunctum producat sensum, promptius vobis parere, quam sibi ipsi audeat imperare. Itaque, dum jubetis, juvatis. Ago igitur quod imponitis, ago quod exigitis; sed ea ratione conditionis, ut et vicem rependatis, et auctoris præsentium diligentiam et dilectionem juxta redamantis violentiam compensetis. Non itaque requiro ut præsentis reponatis in sacculum vestrum, sed ut me ponatis ut signaculum super cor vestrum. Magna prorsus rogo, et fere immerito merito deneganda, nisi quod amor gratis largitus, largitoris gratiam profusius commendat, et pro magnitudine charitatis gratuitæ gratum non tam meretur, quam mereatur amantem. Hortor itaque et opto ut habeat me cor vestrum, quod etsi dixisse pudet, non pœnitet. In ipso enim ac si in urna legis manna continetur absconditum, manna utique non vermibus scaturiens, sed spiritum salutis pariens, sed vermium spiritualium læsionem allidens et adversitatem pervertens, quod dum a vestro corde, tanquam a thalamo gloriæ, tanquam a vase puritatis et munditiæ, omnem immunditiam eliminat, in quodam mentis altæ, sed non elatæ triclinio evectus, fidei, spei et charitatis ordinatæ repositionem commendat. Sed cur animalis homo, cur filius hominis vermis ista audeam nominare, cum nec nominatur a me sicut decet sanctum, sicut debuit decere me. Hæc quippe dicens, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens, quod non nisi alienæ opis opera operatur aut resonat. Simili modo et ipse alienæ messis non vindicans, sed mendicans alimoniam, si mercedes congregavi, nisi eas in sacculum pertusum, in quo non amor virtutum nutritur, sed vanitas vanitatum admittitur. Sed forte de more vestro respondebitis ad hæc: Hæc est humilitas tua. Nostis autem quod

falsa humilitas non est veritas, sed duplex vanitas. Hæc mandat filius tuus, hæc mandat et amicus, jam dudum fraudatus amico, fraudatus socio, fraudatus et solatio, fraudatus a desiderio suo, quærens, et non inveniens virum secundum corpus, qui mentis ejus vastam solitudinem solus frequentet, cum quo cor suum participet, in quo caput suum reclinet. O me beatum, si inveniam unum! O si eundem, si ipsum ad quem nobis sermo! Sed quia caro et sanguis regnum Dei non possidebunt, eos qui Spiritu Dei aguntur, in spiritu et veritate oportet ambulare, oportet et amare; quatenus et amantis spiritus spiritualem affectum habeat et exhibeat, et redamantis veritas juxta sui nominis idioma ex fide non ficta prodeat ut proficiat, et quia scire puto hominem in corpore sive extra corpus in ea quæ ante sunt, totum cor, animam, et virtutem tota virtute extendere et his tota utriusque hominis diligentia intendere, mihi omnino difficile, imo parvitati meæ et pravitati pertimesco negatum, ne male conveniant, et ab una

A sede recedant, quæ non concordant caro et spiritus; en licet alter regnet sub Moyse Pharaonis ad alia gustum convertit qui non gustavit manna saporum. Et quia vindex est Deus super omnem operantem malum, fateor, gaudeo, sed et gaudeo in eo qui non tam viudicavit se, quam visitavit me, qui fecit et creavit me, Etenim manus Domini super me plaga corrigenis percussit me, et morti non tradidit me. Flagellum mundans vellem nollem excepti, inexpectatam impietatem in flagelli immanitate adverti. A facie manus suæ ego defeci; visitavit enim me in gladio suo duro, in gladio suo forti nec tam ad vindictam in hostem sæviens, quam paterne, quam misericorditer hostis utilitati deserviens. Et quia die ac nocte circumdedit super muros meos iniquitas mea, die ac nocte gravata est super me manus sua. Et vere necdum furor ejus quievit, necdum indignatio sopita, necdum vindicta retenta, sed adhuc manus ejus extensa. Finis ab his. Memor esto mei; quidquid male dixi corrigat in melius cura benigna. Vale.

ANNO DOMINI MXXCVI

MAURICIUS DE SULLIACO

PARISIENSIS EPISCOPUS

NOTITIA HISTORICA

(Gall. Christ. nov., VII, 70, in episc. Paris.)

Non ex illustri familia dominorum Soliaci, sed humili apud Soliacum oppidum ad Ligerim matre Humberga ortus loco Mauricius, unde illi de Sully cognomen, industria bonisque artibus ad pontificatus apicem ascendit. De eo id singulare monachus Antissiodorensis, Guillelmus Nangius, Vincentius Belvacensis et alii referunt quod, cum esset junior, pauper ac mendicis, eleemosynam postulatam hæc lege noluerit accipere, ut nusquam fieret episcopus. Et certe Parisios primum profectus ut litteris operam daret, tantum in eis progressum fecit, ut non solum theologiam publice edocuerit, sed etiam sacras ad populam habuerit conciones, etiamnum inter mss. Victorina asservatas, quibus in decla-

mandis excellentis fuisse studii tradit Trithemius, qui duos illius sermonum libros scriptumque ab ea libellum de cura animarum ad presbyteros commemorat. Fuit autem primo canonicus Bituricensis, ut discimus ex monumentis istius ecclesiæ, tum Parisiensis; de modo autem quo factus est episcopus, hæc scribit Cæsarius Heisterbacchensis monachus Cisterciensis (1): Cum nostris temporibus vacaret episcopatus, et electores inter se concordare non possent, tribus sua vota commiserunt, qui tres cum in unam non possent convenire personam, magistro Mauricio, qui e tribus unus erat, duo suam dederunt auctoritatem, ut quemcunque ipse nominaret, ipse episcopus esset: et quia idem Mauri-

(1) *Dialog.*, lib. vi, cap. 19.